

## ชีวิตวัยรุ่นปกาเกอญอในสังคมสมัยใหม่<sup>1</sup>

จุไรพร จิตพิทักษ์

### บทคัดย่อ

บทความนี้พยายามทำความเข้าใจโลกและชีวิตวัยรุ่นปกาเกอญอในสังคมสมัยใหม่ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่นำไปสู่การเคลื่อนย้ายเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งจากภาพลักษณ์ของชาติพันธุ์ปกาเกอญอที่มีตำแหน่งแห่งที่ชายขอบในสังคมไทย ซึ่งวัยรุ่นปกาเกอญอจะมียุทธศาสตร์การปรับตัวทางวัฒนธรรมในเมืองอย่างไร ตลอดจนจากกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของวัยรุ่นปกาเกอญอที่เกิดขึ้นบนการเชื่อมโยงความเป็นวัยรุ่นในหมู่บ้านกับความเป็นวัยรุ่นในเมืองนั้น พวกเขามีการตีความนิยามใหม่เกี่ยวกับชีวิตหรือโลกทัศน์ในการมีชีวิตอย่างไร บทความจะชี้ให้เห็นว่าชีวิตของวัยรุ่นปกาเกอญอในเมืองเชียงใหม่ภายใต้การเรียนรู้เติบโตและปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ในเมืองได้สร้างโลกและประสบการณ์ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ ทั้งด้านดีและด้านลบที่ขัดแย้งแปลกแยก และเป็นอื่นกับคนส่วนใหญ่ ตลอดจนภายในกลุ่มปกาเกอญอด้วยตนเอง ดังนั้น วัยรุ่นปกาเกอญอจึงสร้างยุทธศาสตร์การปรับตัว ทั้งในระดับปัจเจกผ่านการตั้งชื่อใหม่ที่ทันสมัย การสะสมทุนทางเศรษฐกิจ การมีการศึกษา การผสมผสานกลืนกลายด้วยการแต่งกาย วาทกรรมความงาม การใช้ภาษา การบริโภค และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงชายที่หลากหลาย รวมทั้งสร้างยุทธศาสตร์การปรับตัวในระดับกลุ่มโดยอาศัยสถาบันที่เป็นทางการ ทั้งกลุ่มศาสนา องค์กรพัฒนา และสถาบันที่ไม่เป็นทางการอย่างเครือข่ายและสังคมเพื่อนหรือคนรัก ซึ่งเป็นกลไกในการปรับตัวและสร้างพื้นที่ รวมทั้งแสดงการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวัยรุ่นและสังคมเมือง ตลอดจน การพยายามเชื่อมโยงตนเองกับสังคมหมู่บ้าน ผ่านการเดินทางและใช้ชีวิตระหว่างบ้านกับเมืองตลอดเวลาเพื่อสร้างการยอมรับและตอกย้ำการเป็นสมาชิกของครอบครัวและสังคมบ้านเกิด ซึ่งส่งผลต่อการให้ความหมายที่หลากหลายแก่ตัวเอง เมือง หมู่บ้าน และชีวิตในอนาคต

**คำสำคัญ:** วัยรุ่นปกาเกอญอ การกลืนกลาย การต่อรองทางวัฒนธรรม

## Abstract

This paper attempts to understand the world and life of the Pga k' nyau youths in a modern society amidst the social and economic changes. This has led the migration of them from their hometowns into Chiang Mai city. It examines how the youth have appropriated the image of Pga k' nyau which is seen as being marginalized in the Thai society, and looks at how the Pga k' nyau youths construct cultural strategies and adaptation in identifying themselves between their hometowns and urban settings, including how they redefine their cultural value and attitude in life.

The findings show that under the situation that the Pga k' nyau youths learn and interact with different groups of people, they have created their world and life experience which are alienated from the majority in the city and from their own Pga k' nyau society. Therefore, they have developed adapting strategies at both individual and group levels. At individual level, the Pga k' nyau have renamed themselves in order to sound more fashionable. They tend to gain higher education as well as to collect economic capitals. They employ assimilating strategies through clothing, beauty discourse construction, language usage, consumption, and relationship between men and women. At the group level, the Pga k' nyau youths build their own space in order to be part of teenager groups and the urbanized society through both formal and informal organizations. Formal organizations are such as religious groups and non-governmental organizations while relative relations and groups of friends or lovers are seen as informal socialization. Furthermore, the attempt to link their life in the city with the village by traversing between their hometowns and the new setting is an aim to seek an acceptance as a member of their family and hometown. This results in contestation of identification of themselves towards the city, their villages, and their own future life.

**Keywords:** Pga k' nyau youth, Adaptation, Cultural negotiation

## บทนำ

ภาพปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ อาจไม่ใช่ภาพเดียวกับการเคลื่อนย้ายของคนจากชนบทที่เข้ามาหากินในเมืองหลวง โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหรือ ปกาเกอญอ<sup>2</sup> ซึ่งจากงานศึกษาทางมานุษยวิทยา เช่น งานของ Charles, Keyes F (1978) และ Delang, Claudio O. (2003) ได้ชี้ให้เห็นว่า ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหรือปกาเกอญอมีการปฏิสัมพันธ์ ติดต่อกัน และมีความสัมพันธ์กับคนเมืองหรือคนพื้นราบมาอย่างยาวนาน นอกจากนั้น การเคลื่อนย้ายที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นปกาเกอญอ<sup>3</sup> จำนวนมากนั้น อาจกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนผ่านเติบโตของวัยรุ่นอีกด้วย

จากงานวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง (ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลีปรีชา และปนัดดา บุญยสาระนัย, 2546: 79-86) พบว่า ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงทั้งหมดที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่หรือปกาเกอญอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงทั้งหมดที่เคลื่อนเข้ามาในเมือง<sup>4</sup> ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวได้สำรวจประชากรกะเหรี่ยงหรือปกาเกอญอ<sup>5</sup> ที่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานและเข้ามาศึกษาต่อในเมืองเชียงใหม่ โดยพบว่ามีการเคลื่อนย้ายลงมาตั้งแต่หลังจากปี พ.ศ. 2531 จนถึงปี พ.ศ. 2546 และการเคลื่อนย้ายเข้ามาก็ไม่ได้มีปริมาณลดน้อยลง จากตัวเลขประมาณการในปี พ.ศ. 2546 จำนวนคนกะเหรี่ยงที่อยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 8,780 คน โดยประมาณ 5,500 คนหรือกว่าครึ่งของตัวเลขประมาณการทั้งหมดเป็นนักเรียนนักศึกษาที่เรียนเป็นหลักและบางส่วนอาจทำงานเสริมด้วย รองลงมาเป็นแรงงานรับจ้าง พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้กับหน่วยงานของรัฐและเอกชน ส่วนผู้ที่ทำธุรกิจขนาดเล็กมีจำนวนน้อย ซึ่งที่มาของปรากฏการณ์การเคลื่อนสู่เมืองจากงานศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง (ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลีปรีชา และปนัดดา

บุญยสาระนัย, 2546) นั้น พบว่าผลพวงระยะยาวจากนโยบายความมั่นคง การอนุรักษ์และกระบวนการพัฒนาของรัฐ ผสมกับการใช้แนวคิดความเป็นอื่นจากวาทกรรมการพัฒนาเป็นตัวมองถึง “แรงผลักดัน” กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชาวเขา<sup>6</sup> นั้นเคลื่อนย้ายสู่เมืองแล้ว ยังพบว่าเมืองอย่างกรณีเมืองเชียงใหม่เองก็มีบริบทที่สำคัญ ซึ่งเป็นบริบทหลักในการเป็น “แรงดึงดูด” กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงหรือชาวเขาให้เข้ามาอยู่ในเมือง (ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปรีชา และปณิดดา บุญยสาระนัย, 2546: 44-53) ทั้งจากการเกิดขึ้นของศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่และการขายสินค้าชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว ตลอดจนการเข้ามาขององค์กรศาสนาคริสต์ ซึ่งจะมีโบสถ์ศูนย์กลางอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ชาวเขาจึงได้พึ่งโบสถ์เหล่านี้เป็นที่เรียนหนังสือของลูกหลานและใช้เป็นที่พบปะกัน นอกจากนั้น การเกิดขึ้นของวิทยุชาวเขาที่ปัจจุบันกลายเป็นสังคมสงเคราะห์หรือตัวกลางให้แก่ชาวเขา ซึ่งเดิครื้อนได้ประกาศติดต่อญาติมิตรต่างๆ ในเมือง รวมทั้งเมืองยังเป็นที่พึ่งให้ผู้หญิงชาวเขาสามารถหลุดออกจากกรอบประเพณีวัฒนธรรมซึ่งไม่ยอมรับผลของการหย่าร้างหรือมีลักษณะผู้ชายเป็นใหญ่

ทั้งนี้ แนวทางในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะอาศัยเครือข่ายเครือญาติและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มและระหว่างกลุ่มที่อยู่ในเมืองด้วยกัน ซึ่งเป็นการสร้างทุนทางสังคมที่ทำให้สามารถอยู่รอด เรียนรู้ด้านอาชีพ และยกฐานะของตนได้ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ยังไม่คุ้นเคยและอาจจะกลายเป็นผู้เสียเปรียบ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเห็นได้ในรูปแบบของการทำพิธีกรรมทางศาสนา ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มศาสนาคริสต์ที่มีกำหนดการพบปะกันเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ นอกจากช่วยทางด้านจิตใจแล้วยังเป็นที่พบปะปรึกษาหารือกันในปัญหาต่างๆ ที่ต่างคนต่างพบเจอมาในการทำงานหรือใช้ชีวิตในเมืองและยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนที่อยู่หมู่บ้านเดิมกับคนที่อยู่ในเมืองหรืออยู่ต่างประเทศ ทำให้ความสัมพันธ์เกิดความต่อ

เนื่องและสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ (ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปิรชา และปนัดดา บุญยสาระนัย, 2546: 169)

นอกจากนั้น จากแรงผลักดันยังทำให้ในกรณีกลุ่มผู้หญิงชาติพันธุ์ที่เข้ามาในเมือง ซึ่งต้องการหลุดออกจากกรอบสังคมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่มีปรากฏอยู่ในงานศึกษาหลายชิ้นเช่น งานศึกษาของอรอนงค์ แสนยากุล (2548) โดยอรอนงค์ก็อยู่ในฐานะผู้หญิงสัญชาติ 3 (จากรุ่นย่าและรุ่นแม่) ที่เข้ามาสู่บริบทเมืองเพราะเงื่อนไขทางการศึกษา ซึ่งพบว่าในพื้นที่หมู่บ้าน ผู้หญิงสัญชาติจะไม่มีอำนาจและความรู้ ดังนั้น อรอนงค์จึงคิดว่าการเข้าสู่พื้นที่เมืองและการเลือกที่จะแต่งงานกับผู้ชายนอกชาติพันธุ์นั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับตัวที่ผู้หญิงชาติพันธุ์มักเลือก รวมทั้งในกลุ่มผู้หญิงอิวเมียน (เย้า) ที่ต้องการพ้นจากสังคมชายเป็นใหญ่ ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในหลายเหตุผลในการเลือกปรับตัวลักษณะเดียวกันนี้ นอกจากนี้ยังมีการอาศัยระบบเครือข่ายในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในเมือง ซึ่งจากงานศึกษาของวิสุทธิ เหล็กสมบุญ (2545) พบว่ากลุ่มผู้หญิงอิวเมียน (เย้า) ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ได้มีการอาศัยระบบเครือข่ายมาใช้ในประกอบอาชีพค้าขายคือการขายน้ำเต้าหู้ในตลาด ซึ่งส่วนใหญ่ผู้หญิงเหล่านี้รู้สึกว่าความเป็นผู้หญิงของเธอถูกกีดกันจากจารีตในหมู่บ้าน ทั้งจากการผ่านการหย่าร้างและการไม่มีที่ดินบนดอย ดังนั้น การเลือกเข้าเมืองจึงกลายเป็นทางออกของผู้หญิงอิวเมียน ตลอดจนในกรณีศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนของประสิทธิ์ ลิปิรชา (2547) พบว่า เมื่อเมียนต้องเข้ามาอยู่ในเมืองไม่ว่าจะเพื่อเรียนหนังสือ ทำงานรับจ้าง หรือประกอบกิจการส่วนตัวนั้น ได้อาศัยระบบเครือข่ายเป็นทุนทางสังคมในการอยู่รอดในเมืองอยู่บ้างเช่นกัน แต่เด่นชัดเฉพาะการถ่ายทอดองค์ความรู้ในกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพขายน้ำเต้าหู้เป็นหลัก ซึ่งความสามารถในการปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตแบบในเมืองได้อย่างดีนั้นเป็นผลพวงที่เกิดจากการสังสมทางวัฒนธรรม ตลอดจน

จนวิธีคิดอันยาวนานของคนเมียนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในชุมชนบนที่สูงในระยะสี่ทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งการรู้หนังสือตัวอักษรจีน กวางตุ้งที่คนเมียนใช้และเป็นภาษาของตนมานานที่ช่วยในการจดบันทึกคำนวณตัวเลข และเป็นเรื่องพื้นฐานที่สุดสำหรับคนที่จะทำการค้า

อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากงานศึกษาของประสิทธิ์ ลิปรีชา (2545,15(1): 167-186) ก็เช่นเดียวกัน จากการศึกษาครอบครัวและเครือข่ายชาวม้งที่อพยพมาจากจีนมาอยู่ในต่างประเทศทั้งไทย ลาว สหรัฐและฝรั่งเศส พบว่าการปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ของชาติพันธุ์ม้งอาศัยการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเครือญาติเช่นเดียวกับกลุ่มคนเมียน เนื่องจากชาติพันธุ์ม้งจะให้ความสำคัญกับการนับถือสายสัมพันธ์เครือญาติทั้งระดับกว้าง เช่น แซ่ตระกูล และการนับถือผีเดียวกัน จึงทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันหลายช่องทาง เช่น การเขียนจดหมาย การเขียน E-MAIL การออกวิทยุ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนพึ่งพากันตลอด เช่น การนำสมุนไพรมานำไปให้ญาติทางตะวันตก หรือการส่งลูกหลานในเมืองไทยและลาวไปเรียนต่อที่ฝรั่งเศสและอเมริกา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ไปใช้ชีวิตในต่างถิ่นปรับตัวได้ดีขึ้น ส่วนการเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าพบว่าการอาศัยพื้นที่เล็กๆ ในสังคมไทยเพื่อปรับตัว โดยผ่านบริบทการท่องเที่ยว ในฐานะ “ผู้ดึงดูดใจ” นักท่องเที่ยว ซึ่งในงานของปนัดดา บุญยสาระนัย (2546: 81-116) กล่าวถึงชาวอาข่าบางกลุ่มที่มีทางเลือกในการดำรงชีพน้อย พวกเขาจึงเลือกที่จะสวมทับภาพลักษณ์ของ “ความสกปรก ลำหลัง แต่ดึงดูดใจ” ที่สังคมไทยผลิตให้เพื่อแสดงตัวตนทางชาติพันธุ์บนถนนสายท่องเที่ยวกลางเมืองเชียงใหม่

นอกจากนั้น ในการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงในเมืองเชียงใหม่ ในงานศึกษาของประสิทธิ์ ลิปรีชา และยรรยง ตระการจำรง (2548: 247-268) ยังพบว่าได้มีความพยายามในการปิดบังตัวตนหรืออัต

ลักษณะทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่กลุ่มนักเรียนนักศึกษาบนพื้นที่สูงที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในเมืองเชียงใหม่และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าชาวเมียนและม้งในตลาดต่างๆ ได้ใช้ในบริบทของความสัมพันธ์กับคนพื้นราบและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อการสร้างฐานะทางสังคมให้ทัดเทียมกับคนพื้นราบและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ทั้งนี้ บางคนก็เลือกที่จะตอบโต้ด้วยการชี้แจงให้เข้าใจหรือพิสูจน์ให้คนที่ดูถูกตัวเองนั้นได้เห็นว่าตัวเองไม่ได้ด้อยค่ากว่าคนส่วนใหญ่ ส่วนในกรณีของคนที่ยพยายามปกปิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็เพื่อตัดปัญหาที่จะเกิดตามมา โดยเฉพาะความกดดันจากสังคมเพื่อนรอบด้านและเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าในการประกอบธุรกิจเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวของตนเองเป็นหลัก

#### วัฒนธรรมย่อยของวัยรุ่น: มุมมองทางวัฒนธรรมศึกษา

“วัฒนธรรมย่อย” เกิดขึ้นในราวทศวรรษ 1940s ซึ่งทั่วไปหมายถึงกลุ่มของคนที่มีปัญหา ความสนใจ มีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมคล้ายกัน และแตกต่างจากสมาชิกกลุ่มทางสังคมอื่นๆ โดยมักถูกมองว่าเป็นพวกที่เปี่ยงเบนออกไปจากมาตรฐานสังคมและมีสถานะเป็นรองในสังคม ซึ่งจากความต่อเนื่องของแนวทางการศึกษาของสำนักวัฒนธรรมศึกษาในยุครุ่งเรืองช่วงต้นทศวรรษปี 1970 เป็นแนวคิดทางวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ซึ่งให้ความสนใจในชีวิตประจำวัน (Everyday Life) ของวัยรุ่น โดยความหมายทางวัฒนธรรมในที่นี้เกิดจากการใช้ชีวิตประจำวันของแต่ละกลุ่มคนล้วนแล้วแต่มีแผนที่แห่งความหมาย (Map of Meaning) ใช้วาดความสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มขึ้นมา และศูนย์การศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย (Center for Contemporary Cultural Studies) ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับลักษณะของวัฒนธรรมย่อยของวัยรุ่นที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่อ้างอิงกับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางชนชั้น หรือยังคงผูกพันกับวัฒนธรรมของรุ่นพ่อแม่ (Parent Culture) อยู่ โดย

มิติของความสัมพันธ์นี้สะท้อนให้เห็นลักษณะอำนาจของอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ในสังคมที่เป็นทั้งด้านที่วัยรุ่นถูกครอบงำและด้านที่วัยรุ่นต้องการที่จะต่อต้าน พยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ และรูปแบบเฉพาะทางวัฒนธรรมของวัยรุ่น เช่น มืด เดฟ สกินเฮดและพังค์ ซึ่งเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางวัฒนธรรมใหญ่ คือ วัฒนธรรมแม่ วัฒนธรรมครอบงำ และวัฒนธรรมมวลชน (วิริยะ สว่างโชติ, 2544: 246)

นอกจากนั้น สำนักเบอร์กมิงแฮมยังมองว่าวัฒนธรรมย่อยของวัยรุ่นมักจะเป็นวัฒนธรรมย่อยของชนชั้นล่าง สถานะทางวัฒนธรรมย่อยของพวกเขาที่สัมพันธ์กับชนชั้นที่เป็นรอง การวิเคราะห์ของนักคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการผลิต (ทางวัฒนธรรม) ของลัทธิมาร์กซ์ (Marx) ที่มองวัยรุ่นอย่างมีความหมายและนัยยะสำคัญ ซึ่งไม่ยากที่จะทำความเข้าใจ และสามารถอ่านได้เป็นตัวบทหรือสัญญาณ โดยข้อเสนอที่ปรากฏอยู่ในงานหนังสือรวมบทความของศูนย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่นในสังคมอังกฤษสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ชื่อว่า Resistance Through Ritual นั้นชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อันที่จริงวัฒนธรรมวัยรุ่นในอังกฤษที่โดดเด่นแยกตัวออกมาชัดเจนเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ค่อนข้างใหม่ (Stuart Hall, Tony Jefferson, 1976, อ้างในกุลภา วจนสาระ, 2544: 15) กล่าวคือ ลักษณะการรวมกลุ่มของวัยรุ่นเป็นกลุ่มและต่างกลุ่ม ต่างก็มีวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคล้ายคนแตกต่างกันนั้น เพิ่งเกิดขึ้นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้น วัฒนธรรมวัยรุ่น (Youth Culture) จึงเป็นผลผลิตของการฟื้นฟูเขตเมือง การเติบโตของสื่อ วัฒนธรรมสมัยนิยม กระแสวัฒนธรรมแบบอเมริกา (Americanization) และการเสื่อมถอยของวัฒนธรรมชนชั้น (ในกรอบความหมายชนชั้นนายทุน-ชนชั้นกรรมกร) สำหรับการศึกษาวัยรุ่น ในยุคปัจจุบันในสายวัฒนธรรมศึกษาเป็นการที่วัยรุ่นถูกมองหรือนิยามใหม่ ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมย่อยเป็นวัฒนธรรมที่แปลกแยก ต้องมีการตั้งคำถาม ต่อรองต่อต้านกับวัฒนธรรมใหญ่ (วัฒนธรรมผู้ใหญ่/วัฒนธรรม

หลักของคนส่วนใหญ่ในสังคม) นั้น เป็นรูปแบบหนึ่งของสังคม เป็นแนวคิดที่มองว่าคนแต่ละกลุ่มในสังคมควรมีโอกาสเป็นเจ้าของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตัวเอง

ดังนั้น การก่อกำเนิดของวัยรุ่นในฐานะปรากฏการณ์ใหม่นั้น ประการหนึ่งพัฒนามาจากการที่มีการศึกษาระดับสูงเกิดขึ้น คือแทนที่เด็กจะเข้าประกอบอาชีพทันทีดังในอดีต การใช้เวลาเรียนนานขึ้น ทำให้ช่วงชีวิตคั่นกลางระหว่างวัยเด็กกับวัยแต่งงาน วัยทำงาน ทำให้มุมมองตลอดจนความรู้และการศึกษาวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดจนมีการพัฒนาไปอย่างกว้างขวางขึ้น เกิดการมองวัยรุ่นในฐานะที่เป็น “วัฒนธรรมย่อย” เป็นวัฒนธรรมที่แปลกแยก ที่ต้องมีการตั้งคำถามและต่อรองต่อต้านกับวัฒนธรรมใหญ่ แต่กลุ่มงานศึกษาในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มองว่าวัยรุ่นเป็นกลุ่มคนที่เป็นผลผลิตจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ในสังคมสมัยใหม่ที่ครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยว ซึ่งมีวัฒนธรรมเข้ามาหลายกระแส สังคมจึงไม่ได้เป็นสังคมที่เป็นหนึ่งเดียวแต่มีที่มาจากหลายแหล่ง วัยรุ่นหลายกลุ่มจึงกลายเป็นวัยรุ่นที่แปลกแยก ในขณะที่เดียวกันรัฐและครอบครัวหรือโรงเรียนก็พยายามผูกขาดหรือพยายามที่จะขีดเส้นให้วัยรุ่นเดิน

สำหรับกระแสเรื่องความสำคัญของคนหนุ่มสาวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก คนหนุ่มสาวทวีความสำคัญต่อสังคมและโลกมากขึ้น เป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้นดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ Eric Hobsbawm (1995, อ้างใน กุลภา วจนสาระ, 2544: 83-184) ที่พูดถึงการปฏิบัติทางวัฒนธรรมโดยการศึกษาผ่านโครงสร้างครอบครัว เช่น โครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างเพศและวัย มีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายและระบบเครือญาติมาสู่ครอบครัวเดี่ยว จนเป็นรูปแบบมาตรฐานในสังคมตะวันตกสมัยศตวรรษที่ 19 และ 20 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดขึ้นชั้นกลางลัทธิปัจเจกชนนิยม ในศตวรรษที่ 20 พบว่ามีการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น จำนวนคนโสด

ก็มากขึ้นถึงสองเท่าในเวลา 30 ปี โครงสร้างของครอบครัว สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมาตรฐานการควบคุมพฤติกรรมทางเพศ การใช้ชีวิตคู่ และการสืบพันธุ์ พวกกร่วมเพศเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ผู้หญิงที่อยู่กินก่อนแต่งงานได้รับการยอมรับจากสังคมและมีจำนวนเพิ่มจาก 1% เป็น 21% ในเวลา 30 ปี ในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มอายุ เกิดเป็นวัยรุ่นที่ปฏิเสธสถานะความเป็นเด็กและสร้างวัฒนธรรมของตนเองด้วยการต่อต้านสังคมผ่านวิถีชีวิต เคลื่อนไหวทางการเมืองเรียกร้องเสรีภาพ

ดังนั้น จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าว สังคมจึงมองวัยรุ่นเปลี่ยนไป จากขั้นเตรียมการของวัยผู้ใหญ่ไปเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาเป็นมนุษย์ ซึ่งจะมีภาวะของพัฒนาการสูงสุดทั้งทางร่างกายและสติปัญญาในช่วงนี้ คนหนุ่มสาวจึงทวีความสำคัญมากขึ้น นอกจากนั้น ช่วง 5 ทศวรรษที่ผ่านมา เด็กตะวันตกโตเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้นครึ่งปีในทุกๆ ทศวรรษ หมายความว่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เด็กโตเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้น 2 ปีครึ่ง สมัยก่อนเด็กจะเป็นหนุ่มสาวเมื่ออายุประมาณ 14-15 ปี แต่ปัจจุบันอยู่ที่ช่วงอายุ 12 ปี (กุลภา วจนสาระ, 2544: 84) ทั้งนี้ วัฒนธรรมวัยรุ่นก็ยังได้รับความสนใจจากนักภูมิศาสตร์ในเชิงพื้นที่และนักสังคมวิทยาที่สนใจพฤติกรรมของวัยรุ่น หนังสือรวบรวมบทความเรื่อง Cool Places :Geographies of Youth Culture (Skelton, Tracey and Valentine (eds.) 1998, อ้างใน กุลภา วจนสาระ, 2544: 21) มองว่าเด็กเป็นช่วงที่แยกออกจากผู้ใหญ่ ความเป็นเด็กเป็นเวลาแห่งความไร้เดียงสาและเป็นอิสระจากความรับผิดชอบของความเป็นผู้ใหญ่ ด้วยการพัฒนาของระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่ชนชั้นกลางเริ่มขยายระยะเวลาของการศึกษาเล่าเรียนให้ดีขึ้น ต้องใช้เวลานานขึ้นในการเตรียมตัวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นหนุ่มสาวจะต้องเรียนรู้วิถีโลก และพร้อมที่จะรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ระยะเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านนี้กินเวลานานขึ้น วัยรุ่นหนุ่มสาวจึง

ถูกแยกออกจากโลกของผู้ใหญ่อย่างเห็นได้ชัดและเส้นแบ่งหนึ่งที่กำหนดอายุของวัยรุ่น คือ พรมแดนของการกีดกัน (Exclusion) ที่กำหนดสิ่งที่ยักรุ่นสามารถทำและไม่สามารถทำได้ เช่น การกำหนดอายุของเด็กที่สามารถดื่มแอลกอฮอล์ การประกอบอาชีพ การเกณฑ์ทหาร หรือการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้เป็นนิยามที่แบ่งความเป็นเด็ก ความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นมักจะต่อต้านขัดขืนการควบคุมและจัดระเบียบเช่นนี้เสมอ

## โลกในเมืองกับชีวิตวัยรุ่นปกาเกอญอ

ความเป็นวัยรุ่นในสังคมปกาเกอญอเป็นโลกที่เตรียมเด็กหรือวัยรุ่นให้เป็นปกาเกอญอ แต่กระบวนการหล่อหลอมดังกล่าวต้องชะงักหรือก้าวกระโดด ด้วยเงื่อนไขของการเคลื่อนย้ายมาใช้ชีวิตและเติบโตในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งวัยรุ่นต้องเผชิญกับโลกที่ต่างไปจากโลกของสังคมปกาเกอญอและเรียกร้องให้พวกเขาต้องปรับตัวเพื่อการอยู่รอดในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง ต้องเรียนรู้ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่กับคนกลุ่มใหม่ที่หลากหลาย รวมทั้งสร้างการเรียนรู้โลกและประสบการณ์ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นโลกใบใหม่ที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเปลี่ยนไปเพราะในสังคมเมืองคนส่วนใหญ่เป็นคนในเมือง เช่น คนไทยหรือคนเมือง ทำให้ภายใต้สถานะหรือสภาวะของการเป็นวัยรุ่นชายขอบ ทั้งจากความเป็นปกาเกอญอที่มีภาพลักษณ์และการรับรู้ในสังคมใหญ่ก็คือ ชาวป่า คนดอย และชาวเขา รวมทั้งจากการเข้ามาใช้ชีวิตในเมือง เช่น ในพื้นที่การทำงานที่วัยรุ่นบางคนต้องเป็นแรงงานซึ่งมีอำนาจการต่อรองน้อย พวกเขาจึงต้องอยู่ในเมืองแบบกลุ่มคนชั้นล่างของสังคมเมือง แต่ในขณะเดียวกัน เมืองก็กลับเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ความทันสมัยและเปิดโอกาสทางการศึกษาเพื่อเลื่อนสถานภาพของตนเอง ดังนั้น โลกและประสบการณ์ในเมืองจึงทั้งสร้างความแปลกแยกและเปิดโอกาสไปพร้อมๆ กัน วัยรุ่นปกาเกอญอจึงต้องเรียนรู้ในการปรับตัว รวมทั้งสร้างโลกและประสบการณ์ที่แตกต่างกันไปเมื่อเคลื่อนย้ายเข้ามาในเมือง

### จริยธรรมแบบคริสต์กับวิถีชีวิตเมือง

สำหรับการเรียนรู้โลกและประสบการณ์ ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ใน ชีวิตสังคมสมัยใหม่และความขัดแย้งแปลกแยกกับสังคมเมืองของวัยรุ่น ปกาเกอญอนั้น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่สังกัดหรือสัมพันธ์กับองค์กรศาสนาจะมีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการขัดกันของจริยธรรมแบบคริสต์กับวิถีชีวิตเมือง ตลอดจน มีความขัดแย้งแปลกแยกภายในกลุ่มปกาเกอญอ อีกด้วย กล่าวคือ จากการหล่อหลอมเติบโตชีวิตช่วงหนึ่งของวัยรุ่นในสังคม ปกาเกอญอ ซึ่งต่อมาพวกเขาได้มาเติบโตเรียนรู้ต่อในเมืองนั้น ในการ เปลี่ยนผ่านและเรียนรู้จึงเกิดการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรมและศาสนาที่ ขัดกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นในองค์กรศาสนา ซึ่งสะท้อนให้เห็น ผ่านการใช้ชีวิตในพื้นที่การศึกษาและศาสนา เช่นในกรณีของ “แคท” วัย รุ่นหญิงปกาเกอญอที่แม้เธอจะนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) แต่ภายใต้การเติบโตเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ซึ่งในที่นี้คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ คริสเตียนอย่างเธอก็ต้องเข้าค่ายหรือ ประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญของศาสนาประจำชาติ คือ ศาสนาพุทธ ดัง นั้นจึงเกิดเป็นการขัดของหลักปฏิบัติของคริสเตียนปกาเกอญอที่ได้เรียนรู้ มาตั้งแต่เด็กจากครอบครัวและสังคมหมู่บ้านปกาเกอญอเดิม สภาวะดัง กล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “โรงเรียน” เปรียบเสมือนกลไกหรือเครื่องมือของ รัฐที่ปลูกฝัง แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทยผ่านการทำให้เป็นไทย โดยนำ เอาความเป็นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เข้ามาปลูกฝังหล่อหลอม นักเรียน ดังนั้น แคทในฐานะนักเรียนของโรงเรียนรัฐ (รัฐบาลและรัฐไทย) ที่แม้จะเป็นคริสเตียน เธอจึงต้องไปวัดเพื่อไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พุทธในวันสำคัญต่างๆ ทำให้ภายใต้กรอบของโรงเรียน (ตัวแทนรัฐ) วัย รุ่นจึงต้องกลายมาเป็นตัวแปรหนึ่งในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง ชาติพันธุ์กับรัฐไทย แต่ในขณะเดียวกันตัวแคทเองยังมองว่ากิจกรรมดัง กล่าวของโรงเรียนเป็นโอกาสที่ดีในการเปิดพื้นที่และการเรียนรู้โลกหรือ สังคมภายนอก (โรงเรียน) แก่เธอ แม้จะไม่ได้ไปไกลนอกพื้นที่โรงเรียน

มากนัก เพราะวัดไม่ใช่เป็นเพียงพื้นที่ที่โรงเรียน (ของรัฐ) พยายามกลืนกลายความเป็นพุทธและคนไทยให้แก่เธอเท่านั้น แต่การไปทำกิจกรรมที่วัดยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสและสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ ทั้งปกากะญอ คนเมือง และคนไทยให้แก่เธอได้มากขึ้นอีกด้วย

นอกจากนั้น การเรียนรู้โลกและประสบการณ์ที่สร้างความขัดกันระหว่างหลักศาสนาและวิถีชีวิตเมืองของวัยรุ่นปกากะญอในกลุ่มศาสนา มีวัยรุ่นชายปกากะญอที่นับถือศาสนาคริสต์บางคนต้องพบปัญหาในการใช้ชีวิต ตามแบบวิถีวัยรุ่นเมือง เช่น เมื่อเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสังคมหรือกลุ่มเพื่อนในสถาบันอุดมศึกษาหรือคณะที่เรียนโดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นชายมักจะมีการสังสรรค์ ดื่มกินเหล้า และเที่ยวเตร่เตร ทำให้วัยรุ่นชายปกากะญอคริสเตียน (Protestant) บางคนที่ไม่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย เมื่อเพื่อนชวนไปเที่ยวสังสรรค์ก็มักจะต้องปฏิเสธ เนื่องด้วยข้อจำกัดในหลักปฏิบัติทางศาสนาที่ตั้งแต่เด็กพวกเขาจะถูกปลูกฝังว่า การเป็นคริสเตียนที่ดีจะเคร่งครัดเรื่องการดื่มเหล้า แต่เพื่อนๆ มักจะไม่เข้าใจและตั้งคำถาม บางครั้งวัยรุ่นชายบางคนจึงรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจและปรับตัวยาก เพราะอยากมีเพื่อนและอยากสร้างสังคมกลุ่มเพื่อน แต่ก็ไม่สามารถไปเที่ยวดื่มเหล้ากับเพื่อนได้มากนัก เพราะผิดหลักปฏิบัติทางศาสนา รวมทั้งในการสร้างกลุ่มสังคมเพื่อนของวัยรุ่นชายปกากะญอคริสเตียนบนดอย บางกลุ่มไม่ได้อาศัยวงเหล้าเพื่อการปฏิสัมพันธ์กันมากนัก อาจเพราะการใช้ชีวิตในหมู่บ้านมักถูกจับตามองจากผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อลงมาใช้ชีวิตในเมืองหลายคนจึงกังวลว่าถ้าคนที่บ้าน ครอบครัวยุติพี่น้องหรือคนจากหมู่บ้านจะมาพบเจอและตำหนิเอาอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สำหรับวัยรุ่นปกากะญอในกลุ่มศาสนาโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นคริสเตียน จากการศึกษาพบว่านอกจากความไม่คุ้นชินซึ่งต่างไปจากวิถีในสังคมปกากะญอแล้ว แต่การที่ส่วนใหญ่วัยรุ่นปกากะญอในกลุ่มนี้ มักจะได้เล่นดนตรีหรือมีการแสดงในงานพิธีกรรมทาง

ศาสนา ตลอดจนงานเทศกาลต่างๆ ในพื้นที่หมู่บ้านหรือพื้นที่ศาสนา อาจทำให้การแสดงออกทางดนตรีและวิถีวัฒนธรรมของวัยรุ่นดังกล่าวต่างจากวัยรุ่นในสังคมเมือง นอกจากนั้น ในบางกรณีวัยรุ่นบางคนก็ถูกผูกติดกับหลักหรือคำสอนของศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น ชื่อของตัวเองก็มีความหมายถึงผู้รับใช้พระเจ้าจึงเปรียบเสมือนกรอบในการขีดเส้นการใช้ชีวิตไม่ให้ออกนอกกรอบทางกฎเกณฑ์และจารีตที่ดีของศาสนา เช่น การเที่ยวเตร่ดื่มเหล้า เป็นต้น ดังนั้น จากสภาวะดังกล่าว วัยรุ่นปกาเกอะญอในกลุ่มศาสนาโดยเฉพาะศาสนาคริสต์บางคนจึงรู้สึกอึดอัดแปลกแยกและปรับตัวได้ยากเมื่อเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ซึ่งบางครั้งพวกเขาต้องเลือกที่จะสร้างสังคมเพื่อน โดยการรวมกลุ่มกับกลุ่มเพื่อนจากหมู่บ้านเดิมหรือเพื่อนปกาเกอะญอผ่านพื้นที่ศาสนา เช่น โบสถ์ เป็นต้น

ดังนั้น จากการเรียนรู้และปรับตัวในการลงมาใช้ชีวิตในเมือง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นคริสเตียนข้างต้นนั้น จึงสะท้อนภาพของการอธิบาย “ความเป็นวัยรุ่น” และ “ความเป็นวัยรุ่นปกาเกอะญอ” ในปัจจุบันได้ชัดเจนขึ้น คือ ความเป็นวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านที่ต้องใช้เวลานานขึ้นในการเตรียมตัวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เช่น ในกรณีของวัยรุ่นปกาเกอะญอในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา วัยรุ่นหนุ่มสาวจะต้องเรียนรู้วิถีโลกทั้งในสถาบันการศึกษาและสังคมเมือง เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ สภาวะดังกล่าวสะท้อนว่าวัยรุ่นหนุ่มสาวปกาเกอะญอได้ถูกแยกออกจากโลกของผู้ใหญ่อย่างเห็นได้ชัดเช่นเดียวกับวัยรุ่นกลุ่มใหญ่ในสังคมไทย โดยเฉพาะการมีเส้นแบ่งหนึ่งที่กำหนดอายุของวัยรุ่น คือ พรหมแดนของการกีดกัน (Exclusion) ที่กำหนดสิ่งที่ยาวรุ่นสามารถทำและไม่สามารถทำได้เช่นกัน เช่น การกำหนดอายุของเด็กที่สามารถดื่มแอลกอฮอล์ การประกอบอาชีพ หรือการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น แต่ในกรณีวัยรุ่นปกาเกอะญอคริสเตียนนั้น ยังมีเรื่องของจริยธรรมทางศาสนาอีกด้วยที่เป็นกรอบกำหนดการกระทำและวิถีชีวิตของพวกเขาอยู่

อย่างมาก ทั้งในสังคมเมืองสมัยใหม่และสังคมปกาเกอญอ

### **ความขัดแย้งแปลกแยกภายในกลุ่มปกาเกอญอ**

สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ จากการศึกษาพบว่าวิถีชีวิตและการเรียนรู้โลกในเมืองและวัฒนธรรมของวัยรุ่นเมืองได้สร้างความขัดแย้งแปลกแยกแก่วัยรุ่นภายในกลุ่มปกาเกอญอด้วยตนเอง เช่น การใช้เวลาว่างของวัยรุ่นเมืองไปกับการเที่ยวเตร่และดื่มเหล้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและโลกของวัยรุ่นเมืองที่วัยรุ่นชายปกาเกอญอได้เรียนรู้ เมื่อลงมาใช้ชีวิตอยู่ในเมือง แต่กลับก่อให้เกิดความแปลกแยกและขัดกับศาสนาและวัฒนธรรมเดิม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นปกาเกอญอในองค์กรศาสนา ประสบการณ์ดังกล่าวสะท้อนการเรียนรู้และพยายามเป็นส่วนหนึ่งกับวัฒนธรรมวัยรุ่นในสังคมเมืองของวัยรุ่นปกาเกอญอ แต่ในขณะเดียวกันก็กลับสร้างความแปลกแยกกับวัฒนธรรมเดิมและกลุ่มสังคมปกาเกอญอทั้งในพื้นที่เมืองและหมู่บ้านบนดอย

นอกจากนั้น ในกลุ่มวัยรุ่นปกาเกอญอที่นับถือศาสนาคริสต์หรือศาสนาเดิม ซึ่งมีหลักปฏิบัติที่เคร่งครัดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงชาย แต่ในขณะเดียวกัน ภายใต้บริบทของสังคมเมืองสมัยใหม่ ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันโดยเฉพาะหนุ่มสาวมักดำเนินชีวิตภายใต้แนวคิดอิสระเสรี ทั้งการเลือกรูปแบบการใช้ชีวิตและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่เป็นไปในหลายรูปแบบ ดังนั้น การที่วัยรุ่นปกาเกอญอลงมาใช้ชีวิตและเรียนรู้อยู่ในโลกภายใต้ความอิสระเสรีของสังคมสมัยใหม่ หลายคนจึงเลือกที่จะมีรูปแบบและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวอย่างเสรีมากขึ้น เนื่องจากปราศจากการถูกควบคุมดูแลจากครอบครัว ผู้ใหญ่หรือชุมชนที่เข้มงวดเช่นในสังคมเดิม (สังคมปกาเกอญอ)

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้โลกและสร้างประสบการณ์ดังกล่าว กลับสร้างความขัดแย้งและแปลกแยกต่อการยอมรับภายในกลุ่มหรือสังคม

ปกาเกอะญอ ทั้งในพื้นที่เมืองและหมู่บ้าน เช่น การอยู่ก่อนแต่ง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การท้องก่อนแต่ง หรือการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศในแบบวัฒนธรรมของวัยรุ่นในเมือง เป็นต้น โดยเฉพาะในกรณีของวัยรุ่นหญิงที่สุดท้ายพบว่า หลายคนต้องกลับบ้านหรือต้องแต่งงานกับแฟนหนุ่มโดยยังเรียนไม่จบหรือยังไม่พร้อมจะแต่งงานก็ตาม แต่เนื่องจากทนต่อแรงกดดันและสายตาดำหนิติเตียนจากผู้ใหญ่ไม่ได้ ทั้งผู้ใหญ่ในครอบครัว ชุมชน หรือผู้ใหญ่ในพื้นที่การทำงาน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับวัฒนธรรม เป็นต้น

### ชีวิตวัยรุ่นในพื้นที่ศาสนา

นอกจากโลกและประสบการณ์ที่ขัดแย้งแปลกแยกแล้ว ยังมีประสบการณ์ในโลกสังคมสมัยใหม่อีกหลายพื้นที่ที่วัยรุ่นปกาเกอะญอต้องพบเจอ สำหรับวัยรุ่นปกาเกอะญอที่ลงมาเรียนต่อในเมืองและต้องใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำหรือหอพักของสถาบันองค์กร วัยรุ่นต้องใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบอย่างมาก นอกจากการอาศัยองค์กรศาสนาคริสต์เพื่อลงมาศึกษาเรียนต่อในเมืองแล้ว ยังมีอีกเส้นทางหนึ่งที่วัยรุ่นชายปกาเกอะญอหลายคนเลือก คือการลงมาบวชเรียน<sup>๑</sup> เป็นสามเณรและเรียนหนังสือสายสามัญ โดยการเรียนรู้และใช้ชีวิตในเมืองผ่านพื้นที่วัดด้วยสถานะของสามเณร ภายใต้กฎระเบียบและข้อปฏิบัติทางพุทธศาสนา ทำให้ชีวิตต้องขยันอดทน ดั้นรนหากิน และต้องจัดการเรื่องการอยู่การกินในชีวิตประจำวันเอง

“ต้องหากินเองอะพี่ ต้องหาบิณฑบาตกินเอง ถ้าใครขยันไปออก  
บิณฑบาตหน่อยก็จะสบาย ”

(เจมส์, ธันวาคม, 2551)

วัยรุ่นที่อาศัยเครือข่ายทางศาสนาในการลงมาเรียนต่อในเมือง ต้องเรียนรู้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่ภายใต้กฎระเบียบที่ซ้อนทับกัน ระหว่างกฎ

เกณฑ์และข้อปฏิบัติทางศาสนา ในบางกรณีนอกจากการต้องใช้ชีวิตอยู่ในกฎระเบียบแล้ว วัยรุ่นยังต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการทำงาน เพื่อแลกกับโอกาสทางการศึกษาหรือการใช้ชีวิตในเมืองภายใต้ทุนจากองค์กรต่างๆ อีกด้วย จากการศึกษาค้นคว้าการใช้ชีวิตภายในพื้นที่ศาสนาได้สร้างทั้งประสบการณ์และอุปสรรคในการใช้ชีวิตที่ส่งผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นนปกาเกอญอเมื่อพวกเขาต้องไปใช้ชีวิตในพื้นที่อื่นในสังคมเมือง ซึ่งวัยรุ่นมักประสบปัญหาในเรื่องรูปแบบการใช้ชีวิต การเรียนรู้วัฒนธรรมวัยรุ่นเมือง หรือการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่หลากหลาย เนื่องจากส่วนใหญ่เด็กหรือวัยรุ่นเหล่านี้ เมื่ออยู่ภายใต้การดูแลขององค์กรหรือสถาบัน มักไม่ได้ใช้ชีวิตเช่นวัยรุ่นส่วนใหญ่ในเมืองนั่นเอง

### ชีวิตในพื้นที่การศึกษา

สำหรับการเรียนรู้โลกของสังคมสมัยใหม่ในพื้นที่การศึกษา เด็กวัยรุ่นจะถูกจัดวางบทบาทและเติบโตเปลี่ยนผ่านในพื้นที่การศึกษาเป็นระยะเวลาสั้น วัยรุ่นในฐานะนักเรียนจึงถูกปลูกฝังให้ต้องอ่านออกสอนง่ายและเชื่อฟังคุณครูเพื่อชีวิตที่ดีในอนาคต โดยในพื้นที่การศึกษาวัยรุ่นนปกาเกอญอที่ลงมาใช้ชีวิตเป็นนักเรียนนักศึกษาในเมือง นอกจากจะได้เรียนรู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้จากตำราเรียนแล้ว พวกเขายังได้ประสบการณ์ในสังคมสมัยใหม่จากการใช้ชีวิตในเมือง ซึ่งเต็มไปด้วยความโดดเด่นและต้องอยู่ภายใต้กฎและระเบียบอย่างมาก ทั้งในสถาบันองค์กร โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังต้องเรียนรู้การแก่งแย่งแข่งขัน การเอาเปรียบ การแบ่งแยกชนชั้นและชาติพันธุ์ระหว่างกันในเมือง รวมทั้ง การเรียนรู้โลกและวัฒนธรรมของวัยรุ่นเมืองในสถาบันการศึกษาอีกด้วย นอกจากนั้น การเรียนรู้ชีวิตในพื้นที่ของการศึกษา สำหรับบางคนเช่นชีวิตในโรงเรียนประจำหรือการอยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันองค์กรศาสนา เป็นต้น ส่งผลต่อการปรับตัวในเวลาต่อมา เมื่อพวกเขาต้องออกมาใช้ชีวิตในสังคมเมืองโดยปราศจากโรงเรียนหรือสถาบันคอยควบคุมดูแล

## ชีวิตในพื้นที่การทำงาน

การใช้ชีวิตสมัยใหม่ในเมืองเชียงใหม่ มีวัยรุ่นนปกากเกอะญอจำนวนมากที่เลือกลงมาทำงานประกอบอาชีพต่างๆ อยู่ในเมือง กลุ่มคนที่ลงมาทำงานในเมืองมีทั้งกลุ่มคนทำงานบริการ รับจ้าง เช่น เด็กปั๊ม เด็กส่งน้ำแข็ง ชายของหรือลูกจ้างตามร้านซ่อมรถ คนจัดสวน งานดูแลคนแก่และแม่บ้าน หรืองานที่ทำในเวลากลางวัน เช่น งานตามร้านอาหาร ผับ บาร์ รับจ้างเข็นของในตลาด เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มงานอื่นๆ ทั้งในส่วนราชการ เช่น ทหารเกณฑ์ หรืองานในองค์กรศาสนาและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ โลกและชีวิตสมัยใหม่ของวัยรุ่นนปกากเกอะญอที่ลงมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ ในการเรียนรู้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่ผ่านพื้นที่การทำงาน วัยรุ่นได้เรียนรู้โลกและประสบการณ์ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในเมือง เรียนรู้ทักษะในการทำงานตามอาชีพ ทักษะการบริการและการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่หลากหลาย เช่น การดิ่งดูตุ๊กค้ำ การแต่งกาย แต่งหน้า การพูดให้ชัด หรือกลยุทธ์การดิ่งดูตุ๊กค้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายที่ต้องเรียนรู้อย่างมากในวิถีการทำงานสังคมสมัยใหม่ นอกจากนั้น วัยรุ่นยังได้เรียนรู้การสะสมทุนทางเศรษฐกิจเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง เรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มคนในสังคมการทำงาน ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่ลงมาใช้ชีวิตทำงานในองค์กรพัฒนาต่างๆ นั้น วัยรุ่นจะเรียนรู้ลักษณะงานและมีประสบการณ์ด้านกระบวนการทางความคิด การสร้างอุดมการณ์ เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิต่างๆ

นอกจากนั้น จากความไม่แน่นอนในอาชีพการงานและความปลอดภัยในการใช้ชีวิตในเมือง วัยรุ่นจึงเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในชีวิตการทำงานที่ต่างกันไป เช่น การต้องอดทน บางคนต้องขยันอดทนทำงานแลกกับเงินเพื่อความอยู่รอดในเมืองเพราะไม่มีทางเลือกหรือไม่สามารถหางานอื่นที่ดีกว่าได้ หรือบางคนไม่ได้จำนนต่อเงื่อนไขอุปสรรคในพื้นที่การ

ทำงานที่สร้างความลำบากทั้งกายและใจ แต่กลับเก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่และพยายามดิ้นรนเปลี่ยนงานหรือเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างเมืองกับบ้านอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นจากประสบการณ์ในโลกการทำงานในเมือง เช่น การเปลี่ยนงานในหลายอาชีพของบางคนยังช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้และสร้างสังคมกลุ่มเพื่อน ทั้งคนเมือง เพื่อนปกาเกอะญอ และชาติพันธุ์อื่นๆ มากขึ้นอีกด้วย ดังนั้น วัยรุ่นที่เติบโตในพื้นที่การทำงานจึงมีโลก ทักษะการทำงาน และการเรียนรู้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่ ผ่านกระบวนการทำงานหรือกระบวนการทางความคิดกับกลุ่มคนที่หลากหลาย ตลอดจนเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ทางความคิดในการมองตนเอง ชุมชน และกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาของตนเองและชุมชนอีกด้วย

### การเรียนรู้ธรรมเนียมในชีวิตสมัยใหม่

จากงานศึกษาของจันทน์ เจริญศรี (2549) ซึ่งศึกษาวัยรุ่นกราฟฟิตี้ เรื่อง แต่ง/แข่ง การใช้เวลาว่างของวัยรุ่นในสังคมแห่งวัฒนธรรมบริโภคพบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในฐานะของการเปลี่ยนผ่าน โดยเลือกกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นทรัพยากรในการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ก่อนหน้า อันได้แก่ วัฒนธรรมบริโภค เป็นกรอบจำกัดในการสร้างเอกลักษณ์ตัวตนในฐานะสมาชิกของกลุ่มทางสังคม รวมทั้งวัฒนธรรมวัยรุ่นยังเป็นปฏิบัติการทางวัฒนธรรมในระดับชีวิตประจำวัน โดยใช้วัฒนธรรมที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ในการสร้างเอกลักษณ์ตัวตน ซึ่งกิจกรรมที่วัยรุ่นเลือกทำส่วนหนึ่งเพราะต้องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านการมีความสนใจร่วมกันในเรื่องเดียวกัน ซึ่งการให้ความสนใจกับกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างในฐานะวัฒนธรรม คือการพยายามอธิบายว่าปฏิบัติการทางวัฒนธรรมเหล่านี้สัมพันธ์กับที่ทางทางสังคม (Social Positions) ของวัยรุ่นและช่วยสร้างเอกลักษณ์ของวัยรุ่น ดังนั้น ในกรณีวัยรุ่นปกาเกอะญอที่มาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเชียงใหม่ การใช้ชีวิตสมัยใหม่ของวัยรุ่นปกาเกอะญอจึงมีการเลือก

กิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นทรัพยากรในการสร้างตัวตน ในการเรียนรู้ปรับตัวและพยายามกลืนกลายเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีการแสดงรสนิยมที่ปะทะประสานกันระหว่างความเป็นปกาเกอะญอ ความเป็นคนเมือง และความเป็นคนไทยที่สะท้อนผ่านการบริโภค รูปแบบการใช้ชีวิต และความสนใจในกิจกรรมโดยต่างกันไป รวมทั้งปัจจัยทางด้านการเงินก็เป็นเงื่อนไขสำคัญเช่นกันในการเลือก รับ ปรับ ใช้หรือมีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใดในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งรสนิยมการใช้ชีวิตของวัยรุ่นปกาเกอะญอในเมือง สามารถแบ่งได้ตามกลุ่มเพศ การรวมกลุ่มและกิจกรรมที่วัยรุ่นสนใจ

จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนปกาเกอะญอ ทั้งด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ทำให้การเรียนรู้รสนิยมหรือการใช้ชีวิตสมัยใหม่ของวัยรุ่นเกิดขึ้นตั้งแต่พวกเขายังใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน แต่เมื่อเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ทางเลือกหรือรสนิยมในการใช้ชีวิตจึงมากขึ้น เช่น การแต่งกาย แฟชั่น ความสวยความงาม และกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น รสนิยมการใช้ชีวิตของวัยรุ่นปกาเกอะญอ ทั้งในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรศาสนา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) และกลุ่มวัยรุ่นทำงานในเมือง สามารถแบ่งได้ตามกลุ่มเพศ การรวมกลุ่ม และกิจกรรมที่วัยรุ่นสนใจ โดยส่วนใหญ่รสนิยมในการบริโภคก่อนลงมาใช้ชีวิตในเมืองจะมีทางเลือกและรูปแบบในการบริโภคไม่มากนัก แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเมือง อย่างในกรณีวัยรุ่นปกาเกอะญอในองค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) มีการเรียนรู้รสนิยมหรือการเลือกชีวิตในสังคมสมัยใหม่ ที่กลับต้องเป็นไปภายใต้ข้อจำกัดของสังคมที่พวกเขาสัมพันธ์ด้วย กล่าวคือ ในการบริโภคหรือเลือกใช้และซื้อสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นของใช้ที่จำเป็นไม่ตามกระแสแฟชั่น เช่น แชมพู สบู่ ยาสระผม เป็นต้น ส่วนการแต่งกายจะเน้นเรียบง่ายซึ่งคนส่วนใหญ่ในสังคมคนทำงานเอ็นจีโอ (NGOs) มักนิยมกัน เช่น การสวมเสื้อยืดกางเกงยีนส์ สวมผ้าฝ้ายแบบคนเมืองหรือใส่กางเกงสะดอ

(กางเกงเล) สะพายย่ามและสวมใส่เสื้อผ้าแบบปกากะญอในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น นอกจากนั้น สำหรับการใช้เวลาว่างของวัยรุ่นกลุ่มนี้จะไม่ได้ทำกิจกรรมหรือมีรูปแบบการใช้ชีวิต (Life Styles) เช่นเดียวกับวัยรุ่นเมือง เช่น การดูโทรทัศน์ ไปดูหนัง เที่ยวเตร่เตร็ดเตร่ในเวลาว่างคืนหรือแหล่งช้อปปิ้ง เพราะข้อจำกัดในการใช้ชีวิตและการทำงานในองค์กรพัฒนา เช่น ลักษณะการทำงานที่ไม่ได้มีตารางเวลาเข้างานหรือเลิกงานแน่นอน ดังนั้น เวลาว่างจากงานประจำส่วนใหญ่จึงมักหมดไปกับการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรเครือข่าย

แต่สำหรับวัยรุ่นปกากะญอในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาและกลุ่มองค์กรศาสนา อย่างวัยรุ่นปกากะญอคริสเตียนหรือคาทอลิกที่เป็นนักเรียนนักศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นหญิงจะมีการเรียนรู้และหาข้อมูลเรื่องสินค้าหรือแหล่งในการซื้อหาหรือบริโภคและอัปเดตข้อมูลแฟชั่นตามสมัยนิยมมากขึ้น ทั้งจดจำจากโฆษณาในโทรทัศน์หรืออัปเดต (update) แฟชั่น ผลิตภัณฑ์ความสวยงามจากแผ่นพับโฆษณาและแคตตาล็อก (Catalogue) เป็นต้น นอกจากนั้น ในกลุ่มวัยรุ่นนักเรียนนักศึกษาหญิงจะมีการค้นข้อมูลตามนิตยสารวัยรุ่นจากร้านหนังสือเช่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือแฟชั่นสไตล์เกาหลี ญี่ปุ่นที่กำลังนิยมในหมู่วัยรุ่นส่วนใหญ่ในเมือง รวมทั้ง บางคนยังมีการหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (Internet) เช่น สืบค้นจาก Google.com เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือเคล็ดลับความงาม เช่น สูตรการบำรุงผม บำรุงผิว เป็นต้น โดยข้อมูลเบื้องต้นมักได้มาจากการแลกเปลี่ยนพูดคุยและแนะนำกันในกลุ่มเพื่อนจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกัน

ดังนั้น สำหรับกลุ่มวัยรุ่นปกากะญอคริสเตียนหรือคาทอลิก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนศึกษานั้น จึงมีการเลือกซื้อสินค้าหรือข้าวของเครื่องใช้ตามกระแสนิยมของวัยรุ่นเมือง (เชียงใหม่) และวัยรุ่นส่วนใหญ่ในสังคมไทย เช่น ในกรณีวัยรุ่นหญิงมักนิยมใช้เครื่องสำอางและเสื้อผ้า

เครื่องแต่งกาย ตามแบบที่กำลังนิยมและหาซื้อได้ในท้องตลาด นอกจากนั้น วัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ยังมีการเรียนรู้รสนิยมแบบสาววัยรุ่นในเมือง เช่น เรื่องความสวยความงามหรือแฟชั่นเสื้อผ้าที่วัยรุ่นหญิงในเมืองสนใจและนิยมสวมใส่ รวมทั้ง จะให้ความสำคัญกับเรื่องความสวยความงามเป็นอย่างมาก โดยจะเน้นการดูแลตัวเอง การแต่งกาย เสื้อผ้า หน้าผมและให้ความสำคัญกับความขาวของผิวพรรณ ซึ่งเห็นได้จากความพิถีพิถันในการเลือกใช้เครื่องสำอาง การใส่เสื้อแขนยาวและสวมแว่นกันแดดเมื่อออกนอกบ้าน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อลงมาอยู่ในเมือง วัยรุ่นหญิงปกาเกอะญอในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจึงได้เรียนรู้วัฒนธรรมการบริโภคในสังคมสมัยใหม่ เช่น รสนิยมความสวยความงามและวัฒนธรรมของวัยรุ่นเมืองจึงทำให้พวกเธอใช้เวลาว่างไปกับกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมาก รวมทั้งใช้จ่ายเงินส่วนใหญ่ไปกับการซื้อเสื้อผ้า เครื่องสำอางและข้าวของเครื่องใช้ เช่น กระเป๋า รองเท้า เป็นต้น ส่วนกรณีวัยรุ่นชายปกาเกอะญอในกลุ่มวัยรุ่นนักเรียนนักศึกษาที่ชอบใช้เวลาว่างไปกับการช้อปปิ้งและสนใจแฟชั่นจึงมักไปเดินเล่นหรือเลือกซื้อของที่นิยมกันในหมู่วัยรุ่นชายในเมือง เช่น เสื้อผ้าที่มีสไตล์ (style) โดยมักจะสวมใส่กางเกงยีนส์ขาเดฟ เสื้อยืดหรือเสื้อยืดลายสก็อตและตัดผมตามกระแสความนิยมของวัยรุ่น เช่น ตามแบบดารานักร้องญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นอกจากรสนิยมในการบริโภคและกิจกรรมของกลุ่มศาสนาหรือกิจกรรมภายใต้องค์กรต่างๆ แล้ว ในชีวิตประจำวันวัยรุ่นหญิงและชายปกาเกอะญอจะทำกิจกรรมในหมู่เพื่อนที่แตกต่างกันไป โดยในชีวิตประจำวันสังคมของวัยรุ่นหญิงมักพบปะกันเวลาทำงาน เรียนหรือเวลาทำกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนมักนัดเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ในเมือง เช่น เดินซื้อของตามห้างสรรพสินค้า แหล่งช้อปปิ้ง และถนนคนเดิน เป็นต้น แต่สำหรับกลุ่มวัยรุ่นชายในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เมื่อมีเวลาว่างมักรวมตัวกันเที่ยวเตร่เตร่ สังสรรค์ดื่มสุรากันหรือเล่นกีฬา ดู

โทรทัศน์หรือเช่าแผ่นภาพยนตร์จากร้านมาดูที่หอพักหรือบ้านเช่า รวมทั้งการใช้เวลาไปกับการฟังเพลง โดยเฉพาะวัยรุ่นนักร้องปกาเกอะญอในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาและกลุ่มศาสนา ซึ่งจะสนใจดนตรีจึงมักใช้เวลาว่างไปกับการฟังเพลงที่ชื่นชอบและเล่นดนตรีกันมาก อีกทั้งยังสนใจดนตรีหลากหลายแนว ทั้งเพลงปกาเกอะญอ เพลงไทย และเพลงสากล นอกจากนั้นวัยรุ่นนักร้องปกาเกอะญอในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ครอบครัวมีฐานะทางการเงินดีจะใช้เวลาว่างไปกับกิจกรรมดูหนังและเที่ยวเล่นกับเพื่อน ตลอดจนการเล่นกีฬาที่วัยรุ่นเมืองนิยม เช่น BB GUN เป็นต้น อีกทั้งเมื่อมีเงิน เงินเดือนออก หรือต้องการฉลองในโอกาสพิเศษ วัยรุ่นปกาเกอะญอมักนิยมออกไปกินอาหารในร้านอาหารบุฟเฟต์ (Buffet) เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบรสนิยมที่หลากหลายของวัยรุ่นนักร้องปกาเกอะญอจึงเกิดจากการได้เรียนรู้โลกและประสบการณ์ชีวิตในสังคมเมืองสมัยใหม่ ซึ่งภายใต้กลุ่มและสังกัดที่แตกต่างได้กลายเป็นเงื่อนไขและกลไกที่สำคัญในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของวัยรุ่นในแต่ละกลุ่มอีกด้วย

## ยุทธศาสตร์การปรับตัวในชีวิตประจำวัน

การลงมาเรียนรู้เติบโตในสังคมเมืองของวัยรุ่นนักร้องปกาเกอะญอต้องประสบกับอุปสรรคปัญหาและประสบการณ์ในแง่ลบ แต่พวกเขาไม่ได้ยอมรับสภาพหรือจำนนต่ออุปสรรคดังกล่าวโดยดุษณี ซึ่งจากการเรียนรู้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่และเพื่อความอยู่รอด พวกเขาจึงได้สร้างยุทธศาสตร์การปรับตัวในระดับปัจเจกขึ้นเพื่อจัดการกับความแปลกแยกในวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในเมือง

### การมีชื่อใหม่ในเมือง

ในการจัดการกับความแปลกแยกในสังคมเมือง วัยรุ่นนักร้องปกาเกอะญอมีการเปลี่ยนชื่อหรือตั้งชื่อใหม่ให้กับตัวเอง โดยเฉพาะวัยรุ่นในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรศาสนา และกลุ่มวัยรุ่นทำงานจะมีการ

เปลี่ยนชื่อหรือตั้งชื่อใหม่ให้กับตัวเอง โดยตั้งชื่อเป็นภาษาไทยหรือชื่อที่ดูทันสมัยให้กับตัวเองเพื่อสร้างความกลมกลืนกับสังคมเมือง ชื่อใหม่ที่ตั้งขึ้นมักเป็นชื่อเล่นเพื่อนำไปใช้ในการแนะนำตัวกับกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มคนรู้จักหน้าใหม่ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การเปลี่ยนชื่อหรือมีชื่อใหม่ในเมืองจึงเป็นการปรับตัวในระดับปัจเจกของวัยรุ่น เพื่อเลียงสถานการณ์ที่วัยรุ่นปกาเกาะอยู่ต้องรู้สึกแปลกหรือต่างจากคนอื่น รวมทั้ง การเปลี่ยนชื่อหรือตั้งชื่อใหม่ให้กับตัวเองในเมืองยังสะท้อนการพยายามสร้างตัวตนใหม่ในสังคมใหม่ ซึ่งจากงานศึกษาของพัฒนา กิตติอาษา (2546:163-165) เรื่อง “จักระแสไทยป๊อป: “สนาม” ของการต่อรองอัตลักษณ์และตัวตนคนไทยยุคโลกาภิวัตน์” ได้พูดถึงเพลง “คุณลำไย” ว่าเป็นการสะท้อนบอกเล่าเรื่องราวหรือตัวตนของบรรดาวัยรุ่นและวัยแรงงาน ซึ่งแสดงผ่านการบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังแสดงความปลอดภัยหรือทะเยอทะยานอยากตัวเงิน วัตถุ และค่านิยมตามยุคสมัยบางอย่าง กล่าวคือ เนื้อเพลงกล่าวถึงหญิงสาวคนหนึ่งที่ได้พบบรรดาเพื่อนฝูงและหนุ่มๆ ที่เรียกชื่อเธอว่า “คุณลำไย” ซึ่งเป็นชื่อที่แสนเซย์ ไม่ทันสมัย อีกทั้งยังเป็นชื่อที่ให้ภาพลักษณ์ของ “คนบ้านนอกคอกนา” ผู้ตกกระแสดังคม ดังนั้น เพื่อจะหลุดพ้นจากภาพลักษณ์ดังกล่าวจึงต้องเปลี่ยนชื่อให้ทันสมัยและบ่งบอกความเป็นชื่อตามสมัยนิยมเพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์และเกาะกระแสความทันสมัยและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในกรณีวัยรุ่นในกลุ่มองค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) นั้น กลับไม่นิยมเปลี่ยนชื่อหรือตั้งชื่อใหม่ให้กับตัวเอง เนื่องจากสังกัดหรือองค์กรที่วัยรุ่นกลุ่มนี้สัมพันธ์ด้วยนั้นทำงานด้านวัฒนธรรม ทั้งการรื้อฟื้นวัฒนธรรมและสืบสานประเพณี ภูมิปัญญา ความเชื่อของชนเผ่าปกากะญอให้กับวัยรุ่นปกากะญอ ดังนั้น วัยรุ่นปกากะญอในกลุ่มนี้จึงจะแสดงตัวเองในการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ ในเมือง ซึ่งโดยมากจะสัมพันธ์กันในพื้นที่การทำงาน ด้วยการนำเสนอความเป็นปกากะญอของตน

และแนะนำตัวเองด้วยชื่อที่เป็นภาษาปกากะญอในสังคมเมือง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ปกากะญอของตนที่ถูกปลูกฝังและหล่อหลอมทั้งจากครอบครัวและโดยเฉพาะจากกลุ่มองค์กรที่พวกเขาสังกัดและสัมพันธ์ด้วย ดังนั้น กลุ่มองค์กรที่วัยรุ่นปกากะญอสัมพันธ์หรือสังกัดอยู่นั้นจึงเป็นกลไกสำคัญในการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์ในการปรับตัวเพื่อจัดการกับอุปสรรคปัญหา หรือจัดการกับความแปลกแยกในสังคมเมืองที่แตกต่างกันออกไปของวัยรุ่นปกากะญอในแต่ละกลุ่ม

#### การผสมผสานและกลืนกลายในสังคมเมือง

เมื่อต้องประสบอุปสรรคปัญหาและรู้สึกแปลกแยกในวิถีชีวิตเมืองจากการศึกษาพบว่า เครื่องแต่งกายหรือรสนิยมในการแต่งกายเป็นทางหนึ่งที่วัยรุ่นปกากะญอทั้งในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรศาสนา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรเอ็นจีโอ (NGOs) และกลุ่มวัยรุ่นทำงานเลือกใช้เพื่อจัดการกับความแปลกแยก เนื่องจากวัยรุ่นปกากะญอส่วนใหญ่มองว่าการพูดไม่ชัดและการแต่งกายที่ไม่ทันสมัยตามแบบวัยรุ่นเมืองจะสร้างความตลก เหย และแปลกแยกในสังคมเมือง ดังนั้น เมื่อต้องเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองวัยรุ่นหลายคนจึงปรับตัวโดยการสวมใส่เสื้อผ้าและแต่งกายตามแบบวัยรุ่นเมืองเพื่อเลี่ยงและขจัดความแปลกแยก ตลอดจนเพื่อกลืนกลายเข้ากับคนส่วนใหญ่ในเมือง

นอกจากนั้น กลุ่มวัยรุ่นปกากะญอในองค์กรศาสนาซึ่งต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้การดูแลของสถาบันศาสนา ได้มีการเลือกใช้การแต่งกายเพื่อดึงดูดและสร้างความสนใจต่อเพศตรงข้าม รวมทั้งปลดปล่อยหรือคลายเครียดจากการใช้ชีวิตภายใต้กฎระเบียบและความกดดัน จากการทำงานและการเรียน นอกจากนั้น พวกเขายังใช้การแต่งกายทันสมัยแบบวัยรุ่นเมืองเพื่อแสดงการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวัยรุ่นส่วนใหญ่ในสังคมเมืองอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่เครื่องแต่งกายหรือรสนิยมการ

แต่งกายที่ทันสมัยเท่าที่วัยรุ่นเลือกใช้เพื่อจัดการกับความแปลกแยกในเมือง แต่วัยรุ่นในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงยังให้ความสำคัญกับการต้องมีใบหน้าที่สวยงามและมีริมฝีปากที่แดงระเรื่อ ซึ่งอาจมาจากค่านิยมของวัยรุ่นส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันที่นิยมมีใบหน้าขาวใสไร้สิวและมีริมฝีปากอมชมพูจึงจะแลดูสุขภาพดี สวย หล่อ น่ารัก อินเทรนด์ (In trend) แบบวัยรุ่นยุคใหม่ นอกจากนั้น ทั้งในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กลุ่มวัยรุ่นในองค์กรศาสนาและกลุ่มวัยรุ่นทำงานยังมีการเลือกใช้การบริโภคมาเป็นทางหนึ่งในการปรับตัวเพื่อกลืนกลายและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองอีกด้วย เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ถ่ายรูปได้หรือการตกแต่งและซัฟฟิมือถือโทรศัพท์ตามแบบค่านิยมของวัยรุ่นชายในเมือง เป็นต้น

รวมทั้งการเรียนรู้เรื่องภาษาถิ่นหรือภาษาเมืองก็เป็นอีกทางหนึ่งที่วัยรุ่นปกาเกอญอส่วนใหญ่ในทุกกลุ่มเลือกใช้ในการปรับตัว โดยวัยรุ่นปกาเกอญอที่มีโอกาสใช้ชีวิตหรือเรียนหนังสือกับคนเมืองก่อนลงมาอยู่ในเมือง รวมทั้งได้มาเรียนหรือทำงานในเมืองเชียงใหม่เป็นเวลานานนั้นวัยรุ่นปกาเกอญอเหล่านี้จะเรียนรู้และมีทักษะในการพูดภาษาคำเมืองได้ดี ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการสร้างความกลมกลืนและความมั่นใจในการใช้ชีวิตประจำวันในเมืองเชียงใหม่

### **การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงและชายในเมือง**

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงชายเป็นอีกทางหนึ่งที่วัยรุ่นปกาเกอญอนำมาใช้ในการปรับตัวเพื่อจัดการกับความแปลกแยกในเมืองเชียงใหม่ ปัจจุบัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นหญิงชายปกาเกอญอเปลี่ยนไปจากอดีต คืออาศัยการติดต่อสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือมากขึ้น ซึ่งถึงแม้ว่าปัจจุบันวิธีการสร้างความสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงชายปกาเกอญอจะอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถสร้างความสัมพันธ์ได้แบบเสรีไม่มีพรมแดน ตลอดจนพื้นที่ในการสร้างความสัมพันธ์ของวัยรุ่นไม่ได้จำกัดอยู่ภายใต้กรอบหรือกฎเกณฑ์ของสังคมเดิมอีกต่อไป แต่วัยรุ่น

รุ่นชายปกาเกอะญอส่วนใหญ่ก็ยังคงเลือกจับหรือสร้างความสัมพันธ์กับสาวปกาเกอะญอ เนื่องจากบางคนมีประสบการณ์ที่ไม่ดีกับหญิงสาวคนเมืองหรือคนพื้นราบ เช่น เคยถูกดูถูกหรือเจอคนที่ดูถูกกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนบนดอยจึงทำให้มีความรู้สึกไม่ดีต่อผู้หญิงในเมือง เป็นต้น โดยสำหรับบางกรณีวัยรุ่นปกาเกอะญอกลับเลือกสร้างความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อื่น เช่น คนเมือง คนไทย หรือชาวต่างชาติ เป็นต้น แต่จะเป็นในลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์แบบไม่จริงจังหรือไม่ได้คบหาเพื่อตกลงปลงใจสร้างอนาคตหรือครอบครัวร่วมกัน ซึ่งในหลายกรณีสำหรับวัยรุ่นชายปกาเกอะญอจะเป็นการคบหาเพื่อความสุข อยากรู้ อยากลองตามวัยรุ่นเท่านั้น เนื่องจากส่วนใหญ่มักมีความตั้งใจว่าถ้าแต่งงานจะเลือกผู้หญิงปกาเกอะญอ เพราะเข้าใจกันง่ายและสามารถพูดคุยกับครอบครัวได้รู้เรื่อง

ดังนั้น การที่วัยรุ่นปกาเกอะญอส่วนใหญ่เลือกสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศหรือมองการสร้างครอบครัวในอนาคตกับปกาเกอะญอด้วยตนเองได้แสดงให้เห็นการปรับตัวในระดับปัจเจก เนื่องจากแม้ว่าการลงมาใช้ชีวิตในเมืองวัยรุ่นหญิงชายจะมีเสรีภาพในการสร้างความสัมพันธ์มากขึ้น แต่ในทางกลับกันพบว่าวัยรุ่นชายปกาเกอะญอหลายคนยังคงผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นปกาเกอะญอชายเอาไว้ ผ่านจารีตการแต่งงานหรือสร้างครอบครัวกับหญิงปกาเกอะญอและการกลับไปแต่งงานที่บ้าน ดังนั้นวิถีคิดและการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นการพยายามธำรงอัตลักษณ์ความเป็นชายปกาเกอะญอและเป็นวิธีการในการจัดการกับความแปลกแยก โดยการไม่ยินยอมให้อัตลักษณ์ความเป็นเพศชายปกาเกอะญอถูกกลืนกลายไปในสังคมเมือง ด้วยการผูกพันอัตลักษณ์ของตนเองหรืออัตลักษณ์เพศชาย ปกาเกอะญอของตนเองกับการเลือกแต่งงานกับหญิงปกาเกอะญอ สำหรับในกรณีของวัยรุ่นหญิงปกาเกอะญอก็เช่นกัน หลายคนเลือกสร้างความสัมพันธ์หรือแต่งงานกับชายปกาเกอะญอเพื่อธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ปกาเกอะญอ ตลอดจนเพื่อยืนยันอัตลักษณ์ความ

เป็นหญิงปกาเกอะญอและลูกสาวที่ดีของครอบครัวและชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังมีวัยรุ่นหญิงและชายปกาเกอะญอบางส่วนได้เลือกสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น คนเมือง คนไทย และชาวต่างชาติด้วยเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นการปรับตัวที่สะท้อนการแสวงหาสภาพเพศและการเลือกคู่ครอง รวมทั้งยังเป็นการพยายามก้าวข้ามวัฒนธรรมและกลืนกลายกับสังคมใหญ่ผ่านการเลือกคู่หรือการแต่งงานของวัยรุ่นปกาเกอะญอนั่นเอง

### เครือญาติ เพื่อน และคนรัก

สำหรับเครือญาติซึ่งเป็นสถาบันไม่เป็นทางการที่นอกจากจะทำหน้าที่รองรับวัยรุ่นปกาเกอะญอที่ลงมาอยู่ในเมืองแล้ว เครือญาติยังมีส่วนช่วยอย่างมากในการดำรงชีวิตอยู่ในเมืองโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นหญิง วัยรุ่นหญิงหลายคนที่เคยลี้ภัยมาทำงานและส่วนใหญ่ลงมาเรียนหนังสือ นั้น เครือญาติเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยพ่อแม่ตัดสินใจให้ลูกสาวลงมาใช้ชีวิตในเมือง โดยระบบเครือญาติมักจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่ในการรวมกลุ่มของปกาเกอะญอกลุ่มต่างๆ ในเมืองอีกด้วย เช่น กลุ่มศาสนาที่สมาชิกของกลุ่มจะอาศัยความเป็นเครือญาติในการเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กัน ผู้ใหญ่ในกลุ่มปกาเกอะญอคริสเตียนมองว่าถ้าลงถามเด็กทุกคนดูก็จะพบว่า ไม่มีใครที่อยากจะมาอยู่ในเมือง ไม่ได้คาดหวังว่าจะอยู่ในเมืองตลอดไป อย่างพอเข้ามาอยู่ในเมือง มาอยู่บ้านเช่า ความมั่นคงทางจิตใจก็หายไป พอมาอยู่บ้านเรา (บ้านที่ซื้อหรือสร้างเองในเมือง) เราก็อยู่คนเดียวครอบครัวเดียว ไม่มีความรู้สึกเป็นชุมชน พอเรารวมตัวกันขึ้น เราก็รู้สึกไม่ห่างจากความเป็นชุมชน คาดหวังว่าอยากให้เป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น เพราะปกาเกอะญอก็เข้ามาอยู่ในเมืองมากกว่าพันธุ์หรือหมิ่นคน แต่แน่นอนว่าลักษณะหรือบริบทความเป็นชุมชนปกาเกอะญอในเมืองก็จะต่างจากบนดอย เพราะการลงมาก็จะลดจำนวนคนลงมาเรื่อยๆ แม้ว่า จะเป็นชาจรรก็ตาม แต่ก็จะมีกรลงมาเรื่อยๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กวัยรุ่น

หนุ่มสาว ซึ่งความเป็นชุมชน (ที่กลุ่มพยายามรวมตัวกันนั้น) มีทั้งในทางศีลธรรมและวัฒนธรรม มันจะขับเคลื่อนไปเรื่อยภายใต้บริบทสังคมเมือง การไปพบกันในโบสถ์ก็เป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับปกาเกอะญอในเมืองด้วย เพราะในการใช้ชีวิตในเมืองในตลอดสัปดาห์ก็ต้องไปสัมผัสพันธ์กับกลุ่มคนหรือชาติพันธุ์อื่นๆ 6 วัน มาวันอาทิตย์ก็อยากมีที่ที่ได้พบปะสัมผัสพันธ์กับคนปกาเกอะญอด้วยกัน<sup>9</sup> ดังนั้นวัยรุ่นจึงรักษาพื้นที่และกลุ่มทางสังคมจากหมู่บ้านเดิม ซึ่งเป็นสายสัมพันธ์ที่คุ้นเคยและพวกเขามีความไว้วางใจอย่างมาก ตลอดจนยังมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาสนับสนุนการปรับตัว และการใช้ชีวิตในเมืองของวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

กลุ่มเพื่อนหรือคนรักก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการใช้ชีวิตและปรับตัวของวัยรุ่นปกาเกอะญอ เมื่อต้องเดินทางออกมาเรียนรู้เติบโตและใช้ชีวิตอยู่ในเมือง จากการศึกษาพบว่า การสร้างสังคมหรือการรวมกลุ่มของวัยรุ่นปกาเกอะญอในเมืองเชียงใหม่จะมีการสร้างกลุ่มเพื่อนผ่านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในพื้นที่ศาสนา พื้นที่การศึกษา พื้นที่การทำงาน และในโลกไซเบอร์ (Internet) หรือการสื่อสารโดยโทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้ วัยรุ่นมักใช้การรวมตัวหรือปฏิสัมพันธ์กันตามกิจกรรมที่สนใจหรือกิจกรรมยามว่าง เช่น การพบปะกันตามแหล่งช้อปปิ้ง ที่พัก หอพัก บ้านเช่าหรือสังสรรค์กันในวงเหล้าในกรณีวัยรุ่นชาย เป็นต้น ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตเป็นนักศึกษาในสังคมมหาวิทยาลัยจะมีสร้างกลุ่มเพื่อนที่หลากหลายในพื้นที่การศึกษาและกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มเพื่อนที่คบหาสนิทสนมกันจะมีเพื่อนที่เป็นวัยรุ่นคนเมืองรวมอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเมืองที่หมายถึง คนเหนือที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่หรือจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ ดังนั้น ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาปกาเกอะญอ วัยรุ่นในกลุ่มแรงงานที่ชอบเที่ยวเตร่หรือเปลี่ยนงานบ่อย และวัยรุ่นที่ลงมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองเป็นเวลานาน จึงเป็นวัยรุ่นปกาเกอะญอที่มีกลุ่มเพื่อนหลากหลายในสังคมเมือง อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่สังคม

เพื่อนของวัยรุ่นนปกาเกอญอทั้งหญิงและชายจะยังคงสร้างสัมพันธ์ภายในกลุ่มนปกาเกอญอด้วยตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิทที่มักเป็นเพื่อนจากหมู่บ้านเดียวกัน เป็นเครือญาติ หรือเป็นเพื่อนที่เคยเติบโตมาหรือลงมาอยู่ในเมืองด้วยกัน ซึ่งการสร้างกลุ่มและสังคมเพื่อนของวัยรุ่นนปกาเกอญอมีส่วนช่วยเติมเต็มความรู้สึกโดดเดี่ยวแปลกแยกหรือไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหม่

ดังนั้น กลุ่มเพื่อนและคนรักมีส่วนสำคัญในการปรับตัวภายใต้วิถีชีวิตเมืองอย่างมาก ทั้งเป็นที่พึ่งพิงทางกายและใจที่สำคัญเมื่อต้องประสบกับปัญหาการใช้ชีวิตในเมือง นอกจากนั้น ยังกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิต การสร้างพื้นที่ทางสังคม และการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม ซึ่งสามารถสะท้อนการมีตัวตนและการยอมรับในสังคมเมืองได้ เนื่องจากแม้ว่าวัยรุ่นนปกาเกอญอบางคนจะคบหาเพียงเพื่อนในกลุ่มนปกาเกอญอด้วยกันเองก็ตาม แต่การมีกลุ่มหรือสังคมเพื่อนสามารถลดความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวลงได้ โดยเฉพาะการคบหาหรือมีกลุ่มเพื่อนเป็นคนเมืองซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นสามารถลดความรู้สึกแปลกแยกและไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองได้ รวมทั้งยังช่วยเรื่องการเรียนรู้วิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่ได้อีกด้วย

## “เมือง”: โลกแห่งความฝันและความหวัง

### การนิยามตัวเอง

การเรียนรู้โลกและประสบการณ์ของวัยรุ่นนปกาเกอญอในสังคมเมืองสมัยใหม่นั้น ภาพดังกล่าวดำเนินไปภายใต้การใช้ชีวิตที่ยังคงผูกโยงกับการเดินทางระหว่างบ้านและเมือง มุมมองจากผู้ใหญ่นปกาเกอญอมองว่า ปัจจุบันหนุ่มสาวออกไปใช้ชีวิตในเมืองมากขึ้น ลงไปเรียนหนังสือมากขึ้นส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีของการเรียนรู้เติบโตเปลี่ยนผ่านของช่วงวัยของวัยรุ่นไปสู่วัยผู้ใหญ่ ตลอดจนการนิยามตนเอง โดยเฉพาะอิทธิพล

จากโรงเรียนที่ถูกให้ความสำคัญในการทำหน้าที่ตอกย้ำว่า “สามารถสร้างความมั่นคงไปถึงความมั่งคั่งในชีวิตได้” ว่าถ้าคุณตั้งใจเรียน เรียนจบมีงานทำ คุณจะเป็นเจ้าคนนายคน<sup>10</sup> ดังนั้นการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้การเดินทางไปมาระหว่างบ้านและเมือง ตลอดจนการพยายามเชื่อมโยงตนเองกับบ้านเกิดอยู่ตลอดเวลา จึงมีผลต่อการนิยามตัวเองของวัยรุ่นปกาเกอะญอ กับสังคมเมืองและสังคมหมู่บ้าน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งมีการนิยามตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการนำเอาโอกาสทางการศึกษา หรือการมีการศึกษา ตลอดจนการมีประสบการณ์ชีวิตในสังคมเมืองมาอธิบายและแบ่งแยกตัวเองออกจากสังคมหรือกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านเดิม

“เพื่อนที่บ้านกับเรา มีความรู้สึกที่ไม่เหมือนกันแล้ว พวกเขาอาจจะรู้เรื่องที่บ้านหมดเลย แต่พวกเราเรียนภาษาไทยกลับไปบ้าน บางครั้งก็พูดภาษากะเหรี่ยงทั้งหมดไม่ได้ เพราะมีบางคำใช้เป็นภาษาปกาเกอะญอไม่ได้ ก็ต้องพูดเป็นภาษาไทยบ้างเวลากลับบ้าน”

(แป้ง, เมษายน, 2551)

นอกจากนั้น วัยรุ่นบางคนยังพยายามอธิบายตัวเองกับคนในชุมชน เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และวัยรุ่นที่ใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน เช่น รุ่นน้อง หรือเพื่อนที่ไม่ได้ลงมาใช้ชีวิตในเมือง ด้วยการแสดงบทบาทในฐานะรุ่นพี่ที่ดีของรุ่นน้อง ทั้งจากการทำกิจกรรมของชุมชนหรือการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์แก่รุ่นน้อง เป็นต้น รวมทั้งในกลุ่มวัยรุ่นองค์กรเอ็นจีโอ (Ngos) ซึ่งหลังจากพวกเขาเรียนรู้โลกและประสบการณ์ในสังคมเมืองผ่านการทำงานในสายพัฒนาที่เน้นการสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมปกาเกอะญอและชุมชนบ้านเกิดอย่างมากแล้ว แต่เมื่อกลับบ้านหรือกลับไปแสดงตัวในสังคมเดิม วัยรุ่นจะกลับไปในฐานะปกาเกอะญอรุ่นใหม่ผู้มีประสบการณ์ระหว่างเมืองและหมู่บ้าน ซึ่งเท่าทันการพัฒนาหรือนโยบายของรัฐและสถานการณ์ความ

เปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน การกระทำดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นการพยายามจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของวัยรุ่นทั้งในพื้นที่บ้าน ครอบครัวและชุมชน ด้วยการอธิบายตัวเองแก่คนในสังคมบ้านเกิดในฐานะวัยรุ่นปกาเกอะญอที่มีการศึกษา มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในโลกสมัยใหม่อย่างเมืองมาอธิบายและแบ่งแยกตัวเองออกจากสังคมหรือกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านเดิม

### การเชื่อมโยงตนเองกับบ้านหรือชุมชนเดิม

วัยรุ่นปกาเกอะญอที่ลงมาใช้ชีวิตในเมืองเชียงใหม่ส่วนใหญ่ยังคงเชื่อมโยงตัวเองระหว่างโลกปกาเกอะญอและโลกเมืองอยู่ตลอดเวลา ทั้งผ่านการเดินทางกลับบ้านเพื่อไปเยี่ยมบ้าน ร่วมงานพิธีกรรม ประเพณี หรืองานเทศกาล และการเป็นแรงงานในไร่ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ การกลับบ้านของบางคน คือการกลับไปสร้างการยอมรับแก่ผู้ใหญ่ ครอบครัวและชุมชนผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมและการมีบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรมของชุมชน ซึ่งสะท้อนการสร้างการยอมรับของวัยรุ่นต่อผู้ใหญ่ เพื่อน และรุ่นน้องในหมู่บ้าน โดยเฉพาะวัยรุ่นปกาเกอะญอในกลุ่มองค์กรศาสนา กลุ่มนักเรียนนักศึกษา และกลุ่มวัยรุ่นเอ็นจีโอ (Ngos) ที่ลงมาทำงานหรือมาเป็นนักศึกษาในเมือง การได้แสดงตัวตนในพิธีกรรมหรือกิจกรรมของชุมชนและโครงการกิจกรรมของชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชน (Ngos) เช่น การทำโครงการหรือกิจกรรมงานพัฒนาในหมู่บ้านของตนเอง มีส่วนอย่างมากในการสร้างการยอมรับ ตลอดจนเชื่อมโยงตนเองกับบ้านเกิดผ่านการทำงานหรือกิจกรรม รวมทั้งการแสดงบทบาทในพิธีและกิจกรมดังกล่าวยังสามารถต่อยอดการเป็นสมาชิกของสังคมบ้านเกิดและสะท้อนกระบวนการเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่น จากคำชื่นชมหรือการยอมรับในความสามารถ หรือบทบาทหน้าที่จากงานหรือกิจกรรมดังกล่าว

ทั้งนี้ ในกลุ่มวัยรุ่นทำงาน จากการศึกษายังพบว่าวัยรุ่นเลือกใช้การเลี้ยงดูครอบครัวหรือการส่งเงินกลับบ้านเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็น “ลูกที่

ดี” และ “พี่หรือน้องที่ดี” โดยการส่งเสียครอบครัวหรือพี่น้องเรียนหนังสือ รวมทั้งการอาศัยความสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนจากหมู่บ้านเดียวกัน โดยมีการไปมาหาสู่และช่วยเหลือกันในเวลาที่มีปัญหาเดือดร้อนในเมือง การรวมกลุ่มหรือเข้าร่วมกิจกรรมของวัยรุ่นปกาเกอะญอในเมืองนั้นก็มีส่วนอย่างมากในรักษาสถานภาพของการเป็น “คนบ้านเดียวกัน” และการมีตัวตนของวัยรุ่นกับสังคมหมู่บ้านเดิม อีกทั้งยังสามารถรักษาความสัมพันธ์ของเครือญาติ เพื่อนฝูง และความเป็นคนปกาเกอะญอได้อีกด้วย

นอกจากนั้น ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษายังมีการอาศัยโลกไซเบอร์ (Cyber space) คือการใช้พื้นที่เว็บไซต์เพื่อติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเกิด ประสบการณ์ในวัฒนธรรมเดิม เผยแพร่ข่าวสาร ตลอดจนมุมมองของชีวิตในอนาคต โดยการตั้งกระทู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พุดคุยกันในเว็บบอร์ด เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการเชื่อมโยงตนเองกับสังคมเดิมแล้ว ยังเป็นการสร้างสังคมและพื้นที่ของวัยรุ่นปกาเกอะญอในสังคมสมัยใหม่

### โลกกว้างและทางเลือกของชีวิต

เมืองเชียงใหม่นอกจากจะสร้างความขัดแย้งแปลกแยกและสร้างชุดประสบการณ์ชีวิตต่างๆ แก่วัยรุ่นปกาเกอะญอแล้ว ยังเป็นโลกกว้างและทางเลือกของชีวิตที่พวกเขาเข้ามาเรียนรู้และสะสมประสบการณ์อีกด้วย กล่าวคือ เมืองสำหรับวัยรุ่นปกาเกอะญอบางคน คือ โลกกว้างและทางเลือกของชีวิตเพื่อเรียนรู้ สะสมประสบการณ์ และเปิดโอกาส ตลอดจนสร้างทางเลือกในชีวิตให้ไม่ต้องจำกัดตัวเองหรือมีวิถีชีวิตในภาคเกษตรเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ เมืองยังเป็นพื้นที่ให้สะสมทุนทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปใช้ลงทุนผลิตภาคเกษตรเชิงพาณิชย์และปลดหนี้ของตนเองหรือครอบครัว ตลอดจนยังสามารถตอบสนองความต้องการในการบริโภคที่หลากหลายได้ วัยรุ่นบางคนที่มีปัญหาหรือไม่สามารถทนแรงกดดันจากครอบครัวหรือชุมชนสังคมเดิมได้ เมืองจึงเป็นโลกใหม่ สังคมใหม่ และ

ชีวิตใหม่ ด้วยการลงมาใช้ชีวิตในเมือง เรียนหนังสือ และทำงานหาเลี้ยงตัวเอง เป็นต้น นอกจากนั้น เมืองยังช่วยสร้างฝันของวัยรุ่นให้เป็นจริง เช่น วัยรุ่นที่สนใจดนตรี เมืองเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์เพื่อสร้างฝันและสร้างสรรค์ผลงานของพวกเขาได้ เพราะเมืองเป็นทั้งแหล่งศึกษาด้านดนตรีและแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีที่หลากหลาย นอกจากนั้น ยังเปิดพื้นที่ในการสร้างสรรค์และแสดงความสามารถด้านดนตรีต่อสังคมวงกว้างมากขึ้น ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพื้นที่ภายในหมู่บ้าน โบสถ์ หรือกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น

### **เมืองเชียงใหม่: พื้นที่ในการพิสูจน์ตัวเอง**

เมืองนอกจากจะเปิดโอกาสและให้ทางเลือกในชีวิตแก่วัยรุ่นปกาเกอญอแล้ว เมืองยังกลายเป็นพื้นที่ในการพิสูจน์ตัวเองของวัยรุ่นปกาเกอญอแก่ครอบครัวและชุมชนอีกด้วย การลงมาใช้ชีวิตในเมืองสำหรับวัยรุ่นปกาเกอญอเป็นการพยายามพิสูจน์ตนเองต่อครอบครัวด้วยบทบาทของ “การเป็นลูกที่ดีของครอบครัว” “การเป็นพี่ที่ดี” “น้องที่ดี” และ “ลูกที่ดี” เช่น การทำงานหาเงินส่งเสียครอบครัวหรือการส่งพี่น้องศึกษาต่อ เป็นต้น การกระทำได้กล่าวนอกจากจะเป็นการพิสูจน์ตนเองให้ครอบครัวยอมรับในบทบาทของตนแล้ว ยังเป็นการแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับครอบครัวหรือสังคมเดิม ตลอดจนยังเป็นการพยายามก้าวข้ามสู่การเป็นผู้ใหญ่ผ่านการแสดงความรับผิดชอบต่อครอบครัว นอกจากนั้น สำหรับวัยรุ่นหญิงปกาเกอญอ เมืองยังกลายเป็นพื้นที่ในการสร้างการยอมรับความเป็นเพศหญิงต่อชุมชนเดิมอีกด้วย เช่น ในกรณีของวัยรุ่นหญิงที่ลงมาใช้ชีวิตทำงานสายพัฒนา นอกจากการลงมาใช้ชีวิตเพื่อเรียนรู้โลกกว้างและสังคมสมัยใหม่แล้ว การเลือกลงมาเรียนรู้และเติบโตในพื้นที่การทำงานดังกล่าว การเลือกออกมาทำงานและเก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อสร้างการยอมรับต่อคนในชุมชนเมื่อต้องกลับไปอยู่บ้านในอนาคต อีกทั้งเพื่อพิสูจน์ตัวเองว่าแม้จะเป็นผู้หญิงแต่

ก็มีความรู้ความสามารถ เป็นการเลือกลงมามีคุณค่า คือการเสียสละเพื่อชุมชนโดยการลงมาทำงานด้านการพัฒนา ซึ่งยังสามารถอธิบายตัวเองได้อีกว่าตนยังคงเป็นปกากะญอที่ดีและเป็นผู้หญิงปกากะญอที่ดีต่อครอบครัวและชุมชนเดิม จากการแสดงตนเป็นคนทำงานในองค์กรพัฒนาที่ทำงานด้านวัฒนธรรมปกากะญอ

## บทสรุป

จากโลกและชีวิตวัยรุ่นปกากะญอในเมืองจึงเป็นภาพของโลกวัยรุ่นปกากะญอในเมืองเชียงใหม่ซึ่งลงมาเติบโตเรียนรู้ มีโลก และประสบการณ์ที่หลากหลายในเมือง ทั้งในพื้นที่การศึกษาและพื้นที่การทำงานที่สร้างประสบการณ์ความแปลกแยกผ่าน “ภาษา” หรือ “การพูดไม่ชัด” ที่สะท้อนการสร้างความรู้สึกละแวกและเป็นอื่นให้แก่วัยรุ่นในชีวิตประจำวัน ภายใต้การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนส่วนใหญ่ทั้งคนไทยและคนเมืองในสังคมสมัยใหม่ (ในเมือง) รวมทั้งจากวิถีชีวิตแบบใหม่ในเมืองที่ต่างจากการเรียนรู้และเติบโตในสังคมปกากะญอ นอกจากนั้น ความเชื่อและศาสนาในวัฒนธรรมเดิมยังกลายมาเป็นเงื่อนไขในการเรียนรู้โลกและประสบการณ์ในเมืองของวัยรุ่นปกากะญอ ซึ่งสร้างความขัดแย้งและเป็นประสบการณ์ในด้านลบ ตลอดจนอุปสรรคปัญหาในการปรับตัวและการใช้ชีวิตในพื้นที่การศึกษา พื้นที่ศาสนา พื้นที่การทำงาน และรสนิยมในการใช้ชีวิตแก่วัยรุ่นปกากะญอ

ดังนั้น วัยรุ่นต้องเรียนรู้ ปรับตัว และแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อการดำรงชีวิตในเมืองอย่างราบรื่น พวกเขาจึงต้องสร้างยุทธศาสตร์ในการปรับตัวผ่านการใช้ชื่อไทยหรือชื่อที่ทันสมัยในการแนะนำตัวเองในสังคมเมือง การสะสมทุนทางเศรษฐกิจ การสะสมทุนทางสังคม คือการมีการศึกษาสูง ตลอดจนการพยายามผสมผสานกลืนกลายโดยใช้การแต่งกาย วาทกรรมความงาม ภาษา และการบริโภค รวมทั้งการเลือกหรือสร้างความ

สัมพันธ์ระหว่างหญิงชายในสังคมสมัยใหม่เพื่อจัดการกับความแปลกแยกในสังคมเมือง นอกจากนั้น วิทยาลัยปกาเกอะญอยังมีการสร้างยุทธศาสตร์การปรับตัวในระดับกลุ่ม โดยอาศัยสถาบันที่เป็นทางการ เช่น กลุ่มองค์กรด้านศาสนา องค์กรพัฒนา รวมทั้งสถาบันที่ไม่เป็นทางการอย่างเครือญาติและสังคมเพื่อนหรือคนรัก ตลอดจนการเชื่อมโยงตนเองกับสังคมหมู่บ้านเดิมเพื่อสนับสนุนการดำเนินชีวิตในเมืองอย่างราบรื่น รวมทั้งยังคงสามารถอ้างอิงตนเองในการเป็นสมาชิกของครอบครัว หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนปกาเกอะญอบ้านเกิดและการกลับไปใช้ชีวิตในอนาคต อย่างไรก็ตาม โลกของวิทยาลัยปกาเกอะญอในเมืองยังคงมีประสบการณ์ในแง่ลบที่ดีเช่นกัน คือเมืองยังเป็นพื้นที่ในการต่อเติมความฝันและความหวังแก่วิทยาลัยปกาเกอะญออีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ให้วิทยาลัยปกาเกอะญอได้เรียนรู้โลกกว้างและเป็นทางเลือกของชีวิต เป็นพื้นที่ที่วิทยาลัยปกาเกอะญอใช้ในการพิสูจน์ตัวเองเพื่อสร้างความยอมรับจากครอบครัวและชุมชน

อย่างไรก็ตาม จากมุมมองการศึกษาวิทยาลัยปกาเกอะญอในการมองวิทยาลัยปกาเกอะญอในฐานะที่เป็น “วัฒนธรรมย่อย” ว่าเป็นวัฒนธรรมที่แปลกแยกที่ต้องมีการตั้งคำถามและต่อรองต่อด้านกับวัฒนธรรมใหญ่ อีกทั้งวิทยาลัยปกาเกอะญอเป็นกลุ่มคนที่เป็นผลผลิตจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ในสังคมสมัยใหม่ที่ครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเชิงเดี่ยว ซึ่งมีวัฒนธรรมเข้ามาหลายกระแส สังคมจึงไม่ได้เป็นสังคมที่เป็นหนึ่งเดียว แต่มีที่มาจากหลายแหล่ง วิทยาลัยปกาเกอะญอจึงกลายเป็นวิทยาลัยปกาเกอะญอที่แปลกแยก ในขณะเดียวกันรัฐและครอบครัวหรือโรงเรียนก็พยายามผูกขาดหรือพยายามที่จะขีดเส้นให้วิทยาลัยปกาเกอะญอเดิน ดังนั้น ในกรณีวิทยาลัยปกาเกอะญอที่ลงมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองนั้น จากการปรับตัวและใช้ชีวิตภายใต้บริบทของสังคมเมืองสมัยใหม่และการยังต้องเชื่อมโยงตัวเองกับสังคมเดิม (ปกาเกอะญอ) นั้น พวกเขาจึงต้องมีการเลือกแสดงตัวตนและปรับตัวที่หลากหลายเพราะแม้ว่าวิทยาลัยปกาเกอะญอจะพยายามสร้างตัวตนหรือสร้างกลุ่มทางสังคมในลักษณะวัฒนธรรมย่อยของตนเอง

เช่น การรวมกลุ่มการเล่นดนตรีของกลุ่มวัยรุ่นนปกาเกอญอคริสเตียน ที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมร่วมสมัยตามแบบวัยรุ่นเมือง ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นวัฒนธรรมกระแสหลักหรือวัฒนธรรมใหญ่พร้อมกันกับการนำเอาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์นปกาเกอญอเข้ามานำเสนอตัวตนผ่านบทเพลง เช่น การใช้ภาษาหรือการบอกเล่าเรื่องราวของชาติพันธุ์ ซึ่งจากการกระทำดังกล่าว วัยรุ่นนปกาเกอญออาจกำลังตอบโต้กับวัฒนธรรมหลักในสังคมไทย ตลอดจนกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งนิยามตนเองว่าเป็นคนไทยที่วัยรุ่นนปกาเกอญอเองไม่สามารถรู้สึกถึงความเป็นคนไทยส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง ตลอดจนได้รับการยอมรับหรือการมีตำแหน่งแห่งที่และพื้นที่ของกลุ่มวัยรุ่นนปกาเกอญอในสังคมเมืองสมัยใหม่อย่างแท้จริงเช่นกัน นอกจากนี้ พวกเขายังต้องพยายามรักษาความคาดหวังจากการพยายามขีดกรอบของผู้ใหญ่นปกาเกอญอในการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นนปกาเกอญอที่ดีด้วย เพราะสังคมเดิมหรือบ้านก็ยังคงเป็นทั้งแหล่งพึ่งพิงจากการถูกเบียดขับหรือแปลกแยกจากสังคมเมือง ตลอดจน การเป็นปลายทางสุดท้ายในชีวิตในอนาคตของตนเองอีกด้วย

ดังนั้น จากการคาดหวังหรือวาดฝันของวัยรุ่นนปกาเกอญอ เราอาจมองได้ว่า คือความหวังที่ไม่เพียงแต่อยู่ภายใต้ภาพชีวิตของตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นความหวังที่เชื่อมร้อยไปกับผู้คนที่บ้านบนดอย ซึ่งวัยรุ่นนปกาเกอญอได้จากมาทั้งในลักษณะชั่วคราวหรือระยะยาวก็ตาม แต่ก็เต็มเปี่ยมไปด้วยความหวัง ทั้งการรอคอยความสำเร็จ การกลับบ้านหรือการพร้อมหน้าพร้อมตากันของคนในครอบครัวอีกครั้ง ตลอดจนความต้องการของคนรุ่นพ่อแม่ที่อยากเห็นชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของลูกหลานนปกาเกอญอว่า สามารถดูแลและดำเนินชุมชนหรือมีชีวิตที่อยู่รอดได้แบบไม่ไร้รากทางวัฒนธรรมของถิ่นเกิดได้อย่างไร รวมทั้งมีความมั่นใจและพร้อมที่จะปะทะกับสิ่งเร้าจากภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชนหรือที่พวกเขาจะต้องเผชิญต่อไปในการดำเนินชีวิตในอนาคต ซึ่งการเคลื่อนย้ายลงมาใช้

ชีวิตในเมืองจึงคล้ายกับการเตรียมตัวเองในการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตนในอนาคต ไม่ว่าตนเองจะเลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่บ้านบนดอยหรือบ้านหลังใหม่ในเมือง ตลอดจนการเลือกเดินทางไปมาระหว่างสองพื้นที่ก็ตาม แต่คงไม่สำคัญเท่ากับว่าวัยรุ่นนปกาเกอะญอเหล่านี้จะจัดวางความสัมพันธ์ของตนเองกับคนที่บ้านและคนในสังคมเมืองอย่างไร ที่จะทำให้ตนเองเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่อดดีดและอนาคตของตนเองไม่ได้ถูกตัดขาดออกจากกัน (นิธิ เอียวศรีวงศ์, หน้า 64, 2537) และจะเผชิญชีวิตข้างหน้าได้อย่างไม่โดดเดี่ยวมากนัก ในสภาวะการณ์ของสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยวัยรุ่นผู้ซึ่งต้องแบกรับภาระบางอย่างพร้อมกับการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ชีวิตเต็มไปด้วยการค้นหา ตั้งคำถามกับการมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร และสุดท้ายก็มักจมอยู่กับความรู้สึกที่เหงา โดดเดี่ยว เดี่ยวดายมากขึ้นภายใต้สังคมที่ถูกเรียกร้องให้ต้องเติบโต เจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างไรอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน

## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

- กุลภา วจนสาระ. 2544. “เซ็นเตอร์พ้อยท์ กับ “Preteen”: การก่อตัวของวัฒนธรรมวัยรุ่นรุ่น”. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (มานุษยวิทยา) คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปรีชาและปนัดดา บุญยสาระนัย. 2546. *วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทร์ เจริญศรี. 2549. “วัยรุ่นกราฟฟิตี้ แต่ง/แข่ง การใช้เวลาว่างของวัยรุ่นในสังคมแห่งวัฒนธรรมบริโภค”. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 5 เรื่องวัฒนธรรมบริโภค บริโภควัฒนธรรม วันที่ 29-31 มีนาคม 2549 ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2537. “การหย่าร้างในกรุงเทพ”. *หมายเหตุวัฒนธรรมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: แพรว. (หน้า 60-67).
- ปนัดดา บุญยสาระนัย. 2546. “ชนเผ่าอาข่า: ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างให้สกรปรก ลำห้งแต่ตึงตุดใจ”. ใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (บก.) *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*. (หน้า 81-116). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2545. “เครือข่ายญาติข้ามพรมแดนรัฐชาติ: กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง”. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่* 15(1):167-186.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา และยรรยง ตระการธำรง. 2547. “ปิดตนสร้างฐาน: ผลพวงของอคติทางชาติพันธุ์ กับการไม่กล้าแสดงตัวตนของคนบนที่สูง”. ใน ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, รัตนา บุญมันธะยะ, เนตรดาว เถาถวิล, ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปรีชา, ยรรยง ตระการธำรง (บก.) *โครงการวิจัยและสังเคราะห์ความรู้เรื่อง “ความรุนแรงในมิติวัฒนธรรม”* (หน้า 183 -220). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา, ยรรยง ตระการธำรง และ วิสุทธิ์ เหล็กสมบุญ. 2547. *รายงานวิจัยเรื่อง เมียน: ความหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. 2550. “ระบบการศึกษาและภาษาในกระบวนการสร้างรัฐชาติไทย” *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่* 19(1):276-309.
- วรรณ วิบูลย์สวัสดิ์ แอนเดอร์สัน. 2531. *พื้นที่พื้นฐาน: มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญ*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- วิริยะ สว่างโชติ. 2542. “วัยรุ่นและความเป็นชายขอบท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมโลก”. ใน ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (บก.) *ชีวิตชายขอบตัวตนกับความหมาย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (หน้า 224-259).
- วิสุทธิ์ เหล็กสมบุญ. 2545. “พลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชีวิตครอบครัวและบทบาททางเพศสภาพของผู้หญิงอีสาน (เย้า) ภายใต้ผลกระทบของการพัฒนาเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- พัฒนา กิตติอาษา. 2546. “จักรกระแสไทยป้อป: “สนาม” ของการต้อรองอัตลักษณ์และตัว  
ตนคนไทยยุคโลกาภิวัตน์” *คนพันธุ์ป้อป: ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม* กรุงเทพฯ:  
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), หน้า 97-170
- อรอนงค์ แสนยากุล. 2548. “อัตลักษณ์และตัวตนของผู้หญิงลี้ซู่ 3 รุ่น: กรณีศึกษา  
ประสบการณ์ชีวิตผู้หญิงลี้ซู่คนหนึ่ง”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
สตรีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

## ภาษาอังกฤษ

- Hall, Stuart and Jefferson, Tony (eds.). 1976. *Resistance through Rituals*. London:  
Harper Collins Academic.
- Hobsbawm, Eric. 1995. *Age of Extremes: The Short Twentieth Century 1914-1991*.  
London: Abacu
- Mead, Magaret. 1956. *Coming of Age in Samoa: A Psychological Study of Primitive  
Youth for Western Civilization*. New York: Mentor Book.
- Skelton, Tracey and Valentine, Gill (eds.). 1998. *Cool Places: Geographies of Youth  
Culture*. London: Routledge.

## เชิงอรรถท้ายบท

- <sup>1</sup> บทความนี้เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน เรื่อง “วัยรุ่นชาติพันธุ์ชายขอบกับการ  
ปรับตัวในเมืองเชียงใหม่: กรณีศึกษาวัยรุ่นปกาเกอญอ” ตามหลักสูตรศิลปศาสตร  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะ  
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2553
- <sup>2</sup> บทความชิ้นนี้ ผู้เขียนเลือกใช้คำเรียกกลุ่มศึกษาว่า “ปกาเกอญอ” ซึ่งหมายถึง หนึ่งใน  
ในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มย่อย  
คือ ปกาเกอญอหรือสกอ ปัวหรือโพล่ง ปะโอหรือตองสูงและบะเวหรือ คะยาห์
- <sup>3</sup> “วัยรุ่นปกาเกอญอ” ในบทความชิ้นนี้อิงตามการให้ความหมายของคำว่า “วัยรุ่น”  
จากสายจิตวิทยาพัฒนาการแต่ละช่วงวัยว่า หมายถึง วัยรุ่นตอนต้นถึงตอนปลาย ที่  
มีช่วงอายุตั้งแต่ 13-25 ปี และในที่นี้ยังหมายถึง วัยรุ่นที่เป็นชาติพันธุ์ปกาเกอญอ  
(กะเหรี่ยงสกอ) ซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และหลายจังหวัดในภาค  
เหนือ
- <sup>4</sup> “วัยรุ่นปกาเกอญอ” ในบทความชิ้นนี้อิงตามการให้ความหมายของคำว่า “วัยรุ่น”  
จากสายจิตวิทยาพัฒนาการแต่ละช่วงวัยว่า หมายถึง วัยรุ่นตอนต้นถึงตอนปลาย ที่  
มีช่วงอายุตั้งแต่ 13-25 ปี และในที่นี้ยังหมายถึง วัยรุ่นที่เป็นชาติพันธุ์ ปกาเกอญอ  
(กะเหรี่ยงสกอ) ซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่และหลายจังหวัดในภาค  
เหนือ
- <sup>5</sup> ในงานศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง ยังใช้คำว่ากะเหรี่ยง แทนคำว่า “ปกา

เกอะญอ” เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มกะเหรี่ยงปวหรือโผล่งด้วย ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนเลือกใช้คำเรียกว่า “ปกาเกอะญอ” ตามที่คนกลุ่มนี้ใช้เรียกขานกลุ่มของตน ซึ่งมาจากกระแสการเคลื่อนไหวเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติทางพื้นที่ภาคเหนือเพื่อตอบโต้กับวาทกรรมทางการเมืองของรัฐ

- 6 คำว่า “ชาวเขา” ที่งานศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง (ขวัญชีวัน บัวแดง, ประสิทธิ์ ลิปิธิชา และปณิดดา บุญยสาระนัย, 2546) ใช้นั้น หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกนิยามภายใต้บริบทความสัมพันธ์ของ “รัฐ” (ไทย) กับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีนัยยะของการถูกจัดวางตำแหน่งแห่งที่ในสถานะคนชายขอบของสังคมไทย ด้วยเหตุผลหลายประการ (สุริชัย หวันแก้ว, 2541, หน้า 43-52) ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ที่มักจะตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนระหว่างรัฐบนพื้นที่สูงในป่าที่เข้าถึงได้ยาก ในทางการเมืองคนเหล่านี้มักไม่มีสถานะความเป็นพลเมือง (citizenship) ของรัฐใดรัฐหนึ่งและถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศ ส่วนในทางสังคมวัฒนธรรมผู้คนเหล่านี้มักจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ศาสนา และความเชื่อ ถูกมองว่าล้าหลัง เป็นคนอื่น ไร้การศึกษา ในทางเศรษฐกิจมักถูกมองว่ามีระบบการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีวิถีการดำรงชีวิตที่เพียงแค่งชีพ ในทางสิ่งแวดล้อมมักตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่เปราะบางต่อการเกิดภัยธรรมชาติหรืออยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นมักจะถูกคนชั้นนำในสังคมใหญ่มองว่าเป็นพวกทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งการนิยามคำว่า “ชาวเขา” ข้างต้นล้วนเป็นภาพในเชิงลบ ดังนั้น ปัจจุบัน ทั้งนักวิชาการ นักพัฒนา และสื่อมวลชน ตลอดจนกลุ่มคนเหล่านี้เอง จึงมีการออกมาด้านวาทกรรมดังกล่าว เช่น กลุ่มกะเหรี่ยงที่เรียกตัวเองว่าปกาเกอะญอและนำเสนอภาพของ “นักอนุรักษ์” เข้ามาแทนที่เพื่อสร้างตำแหน่งที่ใหม่ของตนเอง หรือนักวิชาการที่มักใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” แทนคำว่า “ชาวเขา”

- 7 จากงานศึกษา เรื่องวิถีชีวิตชาติพันธุ์ในเมือง ได้เก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ จำนวนหกกลุ่ม คือ กลุ่มอาข่า, ลาหู่, ม้ง, เมี่ยน, กะเหรี่ยงและลีซู

- 8 ปัจจุบันพบว่าเด็กเข้าบวชน้อยลง ไม่เหมือนอดีตที่ปีหนึ่งจะมีประมาณพันกว่ารูป แต่ตอนนี้ลดลงเหลือ 300-500 รูปเท่านั้น สำหรับค่าใช้จ่ายในการบวชก็มีเพียงค่าลงทะเบียน 350 บาท

- 9 ส่วนหนึ่งจากการพูดคุยกับ ชี สุวิธาน พัฒนาไพรวัลย์ ศิลปินปกาเกอะญอ (ปกาเกอะญอแม่แจ่ม) วันที่ 30 ตุลาคม 2550 และ 6 กุมภาพันธ์ 2551

- 10 ส่วนหนึ่งจากการพูดคุยกับ ชี สุวิธาน พัฒนาไพรวัลย์ ศิลปินปกาเกอะญอ (ปกาเกอะญอแม่แจ่ม) วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551